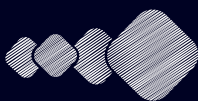

Raporti Analitik

mbi të Drejtat e
Personave LGBTI+ në
Maqedonia e Veriut:
2023–2025

—

Instituti
për
politikë
evropiane.
Shkup

Raporti Analitik
mbi të Drejtat e
Personave LGBTI+ në
Maqedoninë e Veriut:
2023–2025

Botuesi:
Instituti i Politikave Evropiane – Shkup

Rreth botuesit:
Simonida Kacarska, PhD

Autori:
Ismail Kamberi

Dizajn grafik dhe printim:
Relativ

Shkup, 2025

Ky dokument u përgatit në kuadër të projektit “Sëbashku për të Drejtat e Njeriut”, i financuar nga Bashkimi Evropian. Përmbajtja e këtij dokumenti është përgjegjësi e vetme e Institutit për politikë evropiane (EPI) - Shkup dhe në asnjë mënyrë nuk mund të konsiderohet si përfaqësues i pikëpamjeve dhe opinionëve të Bashkimit Evropian.

Përmbajtja:

Hyrje	04.
Metodologjia	05.
Gjendja aktuale e zbatimit të rekomandimeve	06.
Korniza Ligjore dhe Institucionale	06.
Kodi Penal	07.
Korniza Ligjore mbi Anti-Diskriminimin	08.
Korniza Ligjore mbi Njohjen Ligjore të Gjinisë	12.
Strategjitë dhe Politikat Kombëtare	14.
Iniciativat për Parandalimin, Mbrojtjen dhe Ndërgjegjësimin dhe gjendja aktuale	15.
Iniciativat për parandalim, mbrojtje dhe rritje të ndërgjegjësimit	16.
Zyrtarët e vendit që mbështesin paradën e krenarisë dhe reagimet negative nga lëvizjet antigjinore dhe komunitetet fetare	16.
Mbështetja qeveritare për Qendrën e Strehimin “Shtëpia e sigurt LGBTI+	17.
Linja Kombëtare e Këshillimit për LGBTI+	17.
Diskriminimi ndërsektorial i Romëve LGBTI+	18.
Prokuror Publik i dedikuar për të mbikëqyrur rastet e gjuhës së urrejtjes dhe diskriminimit	18.
Vendime gjyqësore që lidhen me komunitetin LGBTI+	19.
Përfundim	20.
Rekomandime	21.
REFERENCAT	22.

Hyrje

Personat LGBTI+ në Maqedoninë e Veriut vazhdojnë të përballen me diskriminim, dhunë dhe përjashtim social të përhapur, me barriera sistemike që kufizojnë të drejtat dhe sigurinë e tyre. Sipas anketës III të BE-së LGBTIQ të Agjencisë për të Drejtat Themelore të Bashkimit Evropian (FRA), në Maqedoninë e Veriut vetëm 21% ndihen rehat të jenë të hapur për identitetin e tyre - shumë nën mesataren evropiane prej 51% - ndërsa 74% shmangin në mënyrë aktive shfaqjet publike të dashurisë për shkak të frikës nga ngacmimi. Shqetësimet për sigurinë theksohen më tej nga fakti se 43% shmangin zona të caktuara për të zvogëluar rrezikun e sulmit.¹

Diskriminimi shtrihet edhe në vendin e punës, ku 27% raportojnë se kanë përjetuar paragjykimet në punësim, krahasuar me mesataren evropiane prej 19%. Dhuna mbetet një çështje urgjente, me 17% të personave LGBTI+ që raportojnë sulme fizike ose seksuale në pesë vitet e fundit - një shkallë më e lartë se në shumë vende të tjera evropiane. Ngacmimi është gjithashtu i përhapur, me 63% që kanë raportuar incidente të tilla gjatë vitit të kaluar, duke tejkaluar mesataren rajonale. Megjithatë, vetëm 14% e viktimave raportojnë sulme të dhunshme në polici, duke reflektuar një mungesë të përhapur besimi në zbatimin e ligjit.²

Ngacmimi dhe diskriminimi në shkollë i marginalizojnë më tej personat LGBTI+, me 68% të cilëve janë përballur me tallje, fyerje ose kërcënime për shkak të identitetit të tyre. Institucionet arsimore shpesh nuk ofrojnë një mjedis gjithëpërfshirës, pasi 63% e nxënësve e fshehin identitetin e tyre në shkollë, ndërsa 61% deklarojnë se çështjet LGBTI+ nuk trajtohen kurrë në kurrikulë. Situata përkeqësohet nga përhapja e lartë e të ashtuquajturave 'praktika konvertimi', me 32% të të anketuarve që i janë nënshtruar përpjekjeve për të ndryshuar orientimin e tyre seksual ose identitetin gjinor - dukshëm mbi mesataren evropiane prej 24%. Shqetësimet për shëndetin mendor janë gjithashtu alarmante, pasi 18% raportojnë se shpesh mendojnë për vetëvrasje, duke theksuar koston e rëndë psikologjike të diskriminimit dhe kështjësimit.³

Pavarësisht këtyre sfidave, perceptimet për rritjen e intolerancës janë pak më të ulëta se në vendet e tjera evropiane, me 37% që besojnë se dhuna ndaj personave LGBTI+ është rritur, krahasuar me mesataren e BE-27 prej 59%. Megjithatë, besimi i publikut në përpjekjet e qeverisë mbetet jashtëzakonisht i ulët, pasi vetëm 14% besojnë se autoritetet po adresojnë në mënyrë efektive paragjykimet dhe diskriminimin. Ndërkohë, mbrojtjet ligjore mbeten të pamjaftueshme, pasi partneritetet e të njëjtit seks nuk njihen, duke lënë shumë pa të drejta themelore në fusha të tilla si e drejta familjare, trashëgimia dhe kujdesi shëndetësor. Për më tepër, krimet e motivuara nga paragjykimet nuk regjistrohen në mënyrë sistematike dhe as nuk hetohen plotësisht nga forcat e rendit apo prokurorët, duke kufizuar më tej aksesin në drejtësi.⁴

1 Agjencia e BE-së për të Drejtat Themelore, "Sondazhi LGBTIQ i BE-së III Barazia LGBTIQ në një udhëkryq: Progresi dhe Sfidat. Të dhënat e vendit- Maqedonia e Veriut", aksesuar më 28 mars 2025, https://fra.europa.eu/sites/default/files/fra_uploads/lgbtiq_survey-2024-country_sheet-north_macedonia.pdf. Faqja 1

2 Ibid. Faqet 1-2

3 Ibid. Faqet 2-3

4 Ibid. Faqet 1-3

Mbrojtja e të drejtave LGBTI+ është thelbësore në kontekstin e procesit të Rishikimit Periodik Universal të Maqedonisë së Veriut dhe përpjekjeve për anëtarësim në BE. Si vend kandidat për anëtarësim në BE, Maqedonia e Veriut pritët të përfaqësojë kuadrin e saj të të drejtave të njeriut me standardet e BE-së, të cilat theksojnë mbrojtjen e grupeve të marginalizuara, përfshirë personat LGBTI+. Procesi i anëtarësimit në BE kërkon reforma të konsiderueshme ligjore dhe politike për të siguruar trajtim të barabartë, mosdiskriminim dhe mbrojtje të të drejtave themelore - fusha ku Maqedonia e Veriut ka marrë rekomandime të përsëritura.

Të drejtat LGBTI janë njohur si një fushë prioritare për përmirësim brenda Rishikimit Periodik Universal (RPU). Në rekomandimet e ciklit të katërt, RPU theksoi nevojën për mbrojtje më të forta ligjore, përgjigje më të mira të zbatimit të ligjit ndaj diskriminimit dhe dhunës, dhe politika më gjithëpërfshirëse për të mbrojtur të drejtat e grupeve vulnerabël. Përshtatja e politikave kombëtare me këto angazhime është thelbësore jo vetëm për përmbushjen e detyrimeve ndërkombëtare për të drejtat e njeriut, por edhe për avancimin e zhvillimit demokratik të Maqedonisë së Veriut dhe perspektivave të integritetit në BE.

Adresimi i këtyre sfidave kërkon reforma gjithëpërfshirëse ligjore, mbrojtje më të forta kundër diskriminimit dhe politika të synuara për të përmirësuar përfshirjen sociale dhe përgjigjet institucionale ndaj shkeljeve të të drejtave LGBTI+. Kjo analizë shqyrton barrierat sistemike me të cilat përballen personat LGBTI+ në Maqedoninë e Veriut, duke u përqendruar në diskriminim, dhunë, mbrojtje ligjore dhe qëndrime shoqërore, duke theksuar njëkohësisht nevojën urgjente për reforma për të siguruar të drejta dhe mbrojtje të barabarta për të gjithë.

Metodologjia

Ky raport është hartuar duke përdorur kërkime të bazuara në dokumente, duke u përqendruar në analizën e dokumenteve dhe raporteve përkatëse për të vlerësuar gjendjen e të drejtave të njeriut dhe masave kundër diskriminimit në lidhje me komunitetin LGBTI+ në Maqedoninë e Veriut. Burimet parësore përfshijnë raportet zyrtare nga procesi i RPU-së, raportin e shqyrtimit të BE-së dhe Raportin e Progresit të BE-së për Maqedoninë e Veriut 2024, si dhe raportet nga organizatat përkatëse të shoqërisë civile.

Gjendja aktuale e zbatimit të rekomandimeve

Korniza Ligjore dhe Institucionale

Rekomandimet e RUP-së

*"117.34 Zbatimi i ligjeve që kriminalizojnë dhunën me bazë gjinore, duke përfshirë dhunën në familje, si dhe dhunën dhe diskriminimin ndaj anëtarëve të grupeve të marginalizuara, duke përfshirë personat LGBTI+ dhe romët (Shtetet e Bashkuara të Amerikës);"*⁵

*"117.193 Ndërmerrni hapa të mëtejshëm për të mbrojtur grupet e marginalizuara siç janë personat LGBTI dhe romët dhe adresoni gjuhën e urrejtjes të drejtuar kundër tyre (Kanada);"*⁶

*"117.29 Përfshirja e një përkufizimi gjithë hëmpërfshirës të gjuhës së urrejtjes në Kodin Penal që përfshin në mënyrë të qartë orientimin seksual dhe identitetet gjinore si baza të mbrojtura (Islanda);"*⁷

*"117.195 Të miratohen masa ligjore për parandalimin dhe mbrojtjen e personave nga diskriminimi, duke siguruar të drejtat e tyre në bazë të seksit, duke përfshirë komunitetin LGBTQ+, dhe për mbrojtjen nga format e shumëfishta të diskriminimit (Brazil)"*⁸

Raporti i Shqyrtimit të Komisionit të BE-së për Maqedoninë e Veriut

Korniza ligjore që adreson diskriminimin dhe krimet e urrejtjes bazuar në orientimin seksual dhe identitetin gjinor është kryesisht e vendosur dhe në përputhje me acquis të BE-së dhe standardet evropiane. Megjithatë, zbatimi i saj mbetet i pamjaftueshëm dhe kërkon përmirësim të konsiderueshëm. Përpjekjet për të promovuar barazinë dhe për të dënuar gjuhën e urrejtjes, krimet e urrejtjes, diskriminimin dhe intolerancën duhet të përforcohen. Përveç kësaj, politikanët duhet të përmbahen nga përdorimi i gjuhës diskriminuese.⁹

5 Këshilli i OKB-së për të Drejtat e Njeriut, "Raporti i Grupit të Punës për Rishikimin Periodik Universal* Maqedonia e Veriut", qasur më 28 mars 2025, <https://docs.un.org/en/A/HRC/57/11>.

6 Po aty.

7 Po aty..

8 Po aty.

9 Drejtoria e Përgjithshme për Fqinjësi dhe Negociata për Zgjerim, "Raporti i Shqyrtimit- Maqedonia e Veriut", 24 korrik 2023, https://enlargement.ec.europa.eu/screening-report-north-macedonia_en.

Kodi Penal

Kodit Pena¹⁰ i mungon një përkufizim i qartë dhe gjithëpërfshirës i gjuhës së urrejtjes, duke u lejuar zbatuesve të ligjit diskrecion të konsiderueshëm në përcaktimin e rasteve që duhen hetuar dhe ndjekur penalisht. Krimet e urrejtjes kundër personave LGBTI+ mbeten të nën-raportuara, kryesisht për shkak të frikës nga hakmarrja dhe mosbesimit në zbatimin e ligjit, ndërsa mbrojtjet ekzistuese ligjore zbatohen dobët.¹¹ Përveç kësaj, krimet e motivuara nga paragjykimet nuk regjistrohen siç duhet dhe as nuk hetohen plotësisht nga policia dhe prokuroritë.¹² Mbetet nevoja për forcimin e kuadrit ligjor dhe kapacitetit ndërinstitucional për të luftuar gjuhën e urrejtjes dhe krimet e urrejtjes - veçanërisht duke njohur në mënyrë të qartë orientimin seksual dhe identitetin gjinor si baza të mbrojtura. Për më tepër, autoritetet nuk mbledhin sistematikisht të dhëna mbi gjuhën e urrejtjes dhe krimet e urrejtjes, duke penguar më tej përgjigjet efektive të politikave.¹³

Neni 137 i Kodit Penal thotë se çdo kufizim ose privim i barazisë së qytetarëve bazuar në seks, gjini, racë, etni, gjuhë, kombësi, prejardhje shoqërore, fe, bindje politike, arsim, status personal ose shoqëror, aftësi të kufizuara, moshë, gjendje martesore ose gjendje ekonomike dënohet me burgim nga tre muaj deri në tre vjet. Ndërsa neni përfshin çdo bazë tjetër të parashikuar me ligj ose një marrëveshje ndërkombëtare të ratifikuar, orientimi seksual dhe identiteti gjinor nuk përmenden në mënyrë të qartë.

Neni 417 e zgjeron mbrojtjen duke kriminalizuar veprimet që nxisin urrejtje, diskriminim ose përndjekje bazuar në gjini, ndër karakteristikë të tjera. Ngjashëm me Nenin 137, ai i referohet bazave të tjera të parashikuara me ligj ose marrëveshje ndërkombëtare, megjithatë orientimi seksual dhe identiteti gjinor nuk deklarohen në mënyrë të qartë.

Për sa i përket krimit të urrejtjes, Kodi Penal është më i qartë në njohjen e orientimit seksual dhe identitetit gjinor si baza për vepra penale të rënduara. Neni 122 i Kodit Penal përcakton termat kryesorë të përdorur në vepra të ndryshme penale, duke përfshirë krimin e urrejtjes, i cili njihet në mënyrë të qartë si një vepër penale e kryer tërësisht ose pjesërisht për shkak të një karakteristike reale ose të supozuar të një personi. Këto karakteristika përfshijnë racën, ngjyrën e lëkurës, kombësinë, origjinën etnike, fenë, aftësinë e kufizuar mendore ose fizike, seksin, identitetin gjinor, orientimin seksual dhe bindjet politike. Si rezultat, 19 vepra penale mund të konsiderohen të rënduara kur motivohen nga urrejtja, duke përfshirë krime të tilla si vrasja, dhuna, dëmtimi trupor, tortura dhe të tjera.

10 Gazeta Zyrtare e Maqedonisë së Veriut, “Kodi Penal”, 80/1999; 48/2001; 4/2002; 16/2002; 43/2003; 19/2004; 40/2004; 81/2005; 50/2006; 60/2006; 73/2006; 87/2007; 7/2008; 139/2008; 114/2009; 51/2011; 51/2011; 135/2011; 185/2011; 142/2012; 143/2012; 166/2012; 55/2013; 82/2013; 14/2014; 27/2014; 28/2014; 41/2014; 41/2014; 115/2014; 132/2014; 160/2014; 199/2014; 196/2015; 226/2015; 97/2017; 170/2017; 248/2018; 36/2023; 188/2023; § (nd).

11 Këshilli i OKB-së për të Drejtat e Njeriut, “Raporti Kombëtar i Dorëzuar në Bazim në të Drejtat e Njeriut. Rezolutat e Këshillit 5/1 dhe 16/21* Maqedonia e Veriut”, 5 shkurt 2024

12 Kombet e Bashkuara, “Përmbledhje e Parashtrimeve të Palëve të Interesuara mbi Maqedoninë e Veriut- Raporti i Zyrës së Komisionerit të Lartë të Kombeve të Bashkuara për të Drejtat e Njeriut**”, 22 shkurt 2024.

13 Drejtoria e Përgjithshme për Fqinjësi dhe Negociata për Zgjerim, “Raporti i Shqyrtimit- Maqedonia e Veriut.”

Neni 144 kriminalizon kërcënimet serioze kundër jetës ose integritetit trupor të një personi, me dënime me gjobë ose burgim deri në gjashtë muaj. Paragrafi 5 është veçanërisht i rëndësishëm, pasi përcakton se një person që publikisht ose nëpërmjet një sistemi IT lëshon një kërcënim për të kryer një vepër penale të dënueshme me të paktën pesë vjet burgim - duke synuar konkretisht një person tjetër për shkak të racës, ngjyrës së lëkurës, gjinisë, orientimit seksual, identitetit gjinor ose karakteristikave të tjera të mbrojtura - do të dënohet me burgim nga një deri në pesë vjet.

Neni 319 kriminalizon nxitjen e urrejtjes, përçarjes ose intolerancës bazuar në kombësi, gjini, racë ose fe, me dënime që shtrihen nga një deri në pesë vite burg dhe deri në dhjetë vite në raste të rënduara. Megjithatë, ashtu si neni 137 dhe neni 417, kjo dispozitë nuk përfshin në mënyrë të qartë orientimin seksual ose identitetin gjinor, pavarësisht referimit të bazave të tjera të parashikuara me ligj ose marrëveshje ndërkombëtare.

Neni 394-g trajton gjuhën e urrejtjes në internet, duke deklaruar se çdo person që, nëpërmjet një sistemi kompjuterik, shpërndan publikisht materiale të shkruara raciste ose ksenofobike, imazhe ose përfaqësime të tjera që mbështesin, promovojnë ose nxisin urrejtje, diskriminim ose dhunë kundër një individi ose grupi bazuar në gjini, racë, ngjyrë të lëkurës ose karakteristika të tjera të mbrojtura, do të përballet me burgim nga një deri në pesë vjet. Pavarësisht referimit të mbrojtjeve ligjore dhe ndërkombëtare, identiteti gjinor dhe orientimi seksual nuk përfshihen në mënyrë të qartë në nen.

Kuadri ligjore mbi anti-diskriminimin

Rekomandimet e RPU-së

“117.195 Të miratohen masa ligjore për parandalimin dhe mbrojtjen e personave nga diskriminimi, duke siguruar të drejtat e tyre në bazë të seksit, duke përfshirë komunitetin LGBTQIA+, dhe për mbrojtjen nga format e shumëfishta të diskriminimit (Brazil)”¹⁴

“117.39 Dyfishoni përpjekjet për të luftuar kundër të gjitha formave të diskriminimit bazuar në gjini, etni, orientim seksual dhe identitet gjinor, ose mbi çdo bazë tjetër (Uruguai);”¹⁵

Raporti i Komisionit Evropian për Maqedoninë e Veriut 2024

Diskriminimi mbetet një çështje urgjente, me 27% të personave LGBTI+ që përjetojnë diskriminim në vendin e punës ose vështirësi në kërkimin e punësimit në vitin që i parapriu anketës të FRA mbi grupet LGBTIQ, duke tejkaluar mesataren e BE-27 prej 19%. Në përgjithësi, 39% u përballën me diskriminim në aspekte të ndryshme të jetës, pak mbi mesataren e BE-27 prej 37%.¹⁶ Organi kryesor i Barazisë në vend është Komisioni për Parandalimin dhe Mbrojtjen nga Diskriminimi. Pas themelimit të tij në vitin 2021 me Ligjin e ri për Parandalimin dhe Mbrojtjen nga Diskriminimi, ai ende përballet me disa sfida kritike që pengojnë funksionimin e tij efektiv. Kryesorja ndër to është mungesa e pavarësisë financiare, e cila kufizon aftësinë e Komisionit për të vepruar në mënyrë autonome dhe për të përmbushur mandatin pa ndikim të jashtëm. Përveç kësaj, stafi i pamjaftueshëm administrativ ndikon ndjeshëm në aftësinë e Komisionit për të përpunuar ankesat, për të kryer hetime dhe për të kryer aktivitete ndërgjegjësimi.¹⁷ Këto kufizime strukturore ndikojnë drejtpërdrejt në mbrojtjen e grupeve vulnerabël, përfshirë komunitetin LGBTI+, anëtarët e të cilit shpesh mbështeten te Komisioni për të adresuar rastet e diskriminimit dhe për të mbrojtur të drejtat e tyre.

14 Këshilli i OKB-së për të Drejtat e Njeriut, “Raporti i Grupit të Punës për Rishikimin Periodik Universal* Maqedonia e Veriut.”

15 Po aty.

16 Agjencia e BE-së për të Drejtat Themelore, “Anketa LGBTIQ e BE-së III Barazia LGBTIQ në një udhëkryq: Progresi dhe Sfidat. Të dhënat e vendit- Maqedonia e Veriut.”

17 Komisioni Evropian, “Raporti i vitit 2024 për Maqedoninë e Veriut”, 30 tetor 2024, https://enlargement.ec.europa.eu/document/download/5f0c9185-ce46-46fc-bf44-82318ab47e88_en?filename=North%20Macedonia%20Report%202024.pdf.

Ligji për Parandalimin dhe Mbrojtjen nga Diskriminimi

Njohja dhe mbrojtja ligjore e personave LGBTI+ në Maqedoninë e Veriut ka evoluar ndjeshëm, veçanërisht me miratimin e Ligjit për Parandalimin dhe Mbrojtjen nga Diskriminimi në vitin 2020.¹⁸ Një nga aspektet progresive të Ligjit Kundër Diskriminimit është përfshirja e qartë e orientimit seksual dhe identitetit gjinor si karakteristika të mbrojtura sipas Nenit 5, i cili thotë: *“Diskriminimi është i ndaluar në bazë të racës, ngjyrës së lëkurës, origjinës, përkatësisë kombëtare ose etnike, seksit, gjinisë, orientimit seksual, identitetit gjinor, anëtarësimit në një grup të marginalizuar, gjuhës, kombësisë, prejardhjes shoqërore, arsimit, fesë ose besimit, mendimit politik, bindjeve të tjera, aftësisë së kufizuar, moshës, statusit familjar ose martesor, statusit ekonomik, gjendjes shëndetësore, karakteristikave personale dhe statusit shoqëror.”*

Sipas Nenit 3, ligji zbatohet për të gjithë personat dhe entitetet juridike, duke përfshirë agjencitë qeveritare, autoritetet lokale, bizneset private dhe organizatat joqeveritare. Ai siguron mbrojtje kundër diskriminimit në fushat e mëposhtme relevante për personat LGBTI+: punësimi dhe marrëdhëniet e punës, arsimi, shkenca dhe sporti, sigurimet shoqërore, kujdesi shëndetësor dhe pensionet, gjyqësori dhe administrata, strehimi, media dhe informacioni publik, si dhe qasja në mallra dhe shërbime.

Gjuha e urrejtjes, përveçse kriminalizohet sipas Kodit Penal, trajtohet gjithashtu në Ligjin për Parandalimin dhe Mbrojtjen nga Diskriminimi. Neni 10 i këtij ligji e përcakton ngacmimin si çdo sjellje të padëshiruar të drejtuar ndaj një individi ose grupi mbi baza diskriminuese, me qëllim ose me efekt cenimin e dinjitetit apo krijimin e një mjedisi kërcënues, armiqësor, poshtërues ose frikësues. Kjo dispozitë zbatohet si për ngacmimin në jetën reale, ashtu edhe në atë online, duke e bërë një bazë themelore për trajtimin e rasteve të diskriminimit nga organi për barazi.

Megjithatë, Komisioni për Parandalimin dhe Mbrojtjen nga Diskriminimi nuk i trajton këto raste nëpërmjet procedurave penale. Vendimet dhe rekomandimet e tij, ndonëse me peshë, nuk kanë fuqi detyruese ligjore. Në rast se autori i një veprë penale nuk u bindet këtyre rekomandimeve, mund të iniciohet një procedurë kundërvajtëse në Gjykatën e Kundërvajtjeve. Sidoqoftë, ky proces nuk garanton dëmshpërbim për viktimat e diskriminimit.

Për më tepër, mbivendosja midis veprave penale të gjuhës së urrejtjes, të parashikuara në Kodin Penal, dhe dispozitave për ngacmimin në Ligjin për Parandalimin dhe Mbrojtjen nga Diskriminimi krijon paqartësi ligjore. Kjo qasje me sistem të dyfishtë i ndërlikon çështjet për individët që kërkojnë drejtësi, pasi ngre shqetësime lidhur me parimin res judicata – që nënkupton se një person nuk mund të gjykohej dy herë për të njëjtën vepër penale. Nëse një diskriminues gjobitet nga Gjykata për Kundërvajtje në bazë të ligjit kundër diskriminimit, ai nuk mund të ndiqet më penalisht për të njëjtën sjellje të klasifikuar si vepër penale. Kjo, në fakt, e dobëson përgjigjen ligjore ndaj diskriminimit, duke reduktuar ashpërsinë e veprave të tilla penale.

Neni 48 i Ligjit për Parandalimin dhe Mbrojtjen nga Diskriminimi parashikon që të gjitha ligjet që përmbajnë dispozita në lidhje me parandalimin dhe mbrojtjen nga diskriminimi duhet të harmonizohen me këtë ligj brenda dy viteve nga hyrja e tij në fuqi, në tetor 2020. Kjo kërkesë synon të sigurojë një kuadër të unifikuar ligjor që respekton parimet kundër diskriminimit, duke forcuar koherencën ligjore dhe përmirësuar mbrojtjen për grupet vulnerabël. Megjithatë, shumë ligje ende mbeten në kundërshtim me këtë dispozitë. Për më tepër, qeveria aktuale e ka ndryshuar qëndrimin e saj sa i përket njohjes eksplicite të orientimit seksual dhe identitetit gjinor si baza të mbrojtura nga diskriminimi në ligjet e ndryshme, duke i përfshirë këto në formulime më të përgjithshme.¹⁹

18 Gazeta Zyrtare e Maqedonisë së Veriut, “Ligji për ndryshimet dhe plotësimet në Ligjin për Arsimin Fillor”, 3/2025 § (nd).

19 Gazeta Zyrtare e Maqedonisë së Veriut, “Ligji për Shërbimet Mediatike Audio dhe Audiovizuale”, 3/2014; 44/2014; 101/2014; 132/2014; 13/2016; 142/2016; 132/2017; 168/2018; 248/2018; 27/2019; 154/2019; 42/2020; 2/2021; 48/2021; 77/2021; 154/2023; 55/2024; 193/2024; § (nd).

Ligji për Shërbimet Mediatike Audio dhe Audiovizuale

Ligji për Shërbimet Mediatike Audio dhe Audiovizuale²⁰ në Maqedoninë e Veriut ofron mbrojtje të qartë kundër diskriminimit, intolerancës, dhunës dhe gjuhës së urrejtjes të drejtuar ndaj individëve mbi bazën e identitetit gjinor dhe orientimit seksual. Neni 48 ndalon shprehimisht që shërbimet mediatike audio dhe audiovizuale të transmetojnë programe, klipe video apo komunikime komerciale që promovojnë diskriminim, intolerancë, dhunë ose urrejtje të bazuar në karakteristika të tilla, përfshirë identitetin gjinor dhe orientimin seksual. Kjo dispozitë siguron që mediat të mos shpërndajnë përmbajtje që mund të nxisin paragjykim apo marginalizim të individëve për shkak të këtyre attributeve personale.

Mbrojtja zgjerohet edhe në platformat e ndarjes së videove që veprojnë në juridiksionin e Maqedonisë së Veriut, përmes nenit 144-v. Ofruesit e këtyre shërbimeve janë të detyruar të ndërmarrin masa të përshtatshme për të mbrojtur publikun nga programe apo video të gjeneruara nga përdoruesit që promovojnë, justifikojnë ose nxisin urrejtje, dhunë apo diskriminim mbi bazën e identitetit gjinor apo orientimit seksual, apo që paraqesin rrezik të drejtpërdrejtë dhe të menjëhershëm duke nxitur armiqësi ndaj individëve apo grupeve brenda komunitetit LGBTI+.

Mosrespektimi i këtyre rregullave sjell pasoja financiare. Neni 147 parashikon që subjektet mediatike të shpallura fajtores për transmetimin e përmbajtjeve diskriminuese – përfshirë ato që nxisin urrejtje apo intolerancë ndaj individëve mbi bazën e identitetit gjinor ose orientimit seksual – mund të ndëshkohen me gjoba që variojnë nga 1.000 deri në 5.000 euro.

Ligji për Drejtësinë e Fëmijëve

Neni 9 i Ligjit për Drejtësinë për Fëmijë²¹ urdhëron që gjykatat dhe institucionet e tjera të respektojnë dhe të garantojnë mbrojtjen e të drejtave të fëmijëve pa asnjë formë diskriminimi. Ky ligj përfshin në mënyrë të qartë identitetin gjinor dhe orientimin seksual ndër karakteristikat e mbrojtura, duke siguruar që fëmijët LGBTI+ të trajtohen në mënyrë të barabartë dhe të drejtë në të gjitha procedurat gjyqësore dhe administrative. Dispozita zbatohet jo vetëm në rastet kur fëmijët janë palë të drejtpërdrejta në çështje ligjore, por edhe në situatat kur prindërit, kujdestarët apo anëtarët e familjes së tyre janë të përfshirë në këto procedura.

Ligji për Mbrojtjen Sociale

Neni 16 i Ligjit për Mbrojtjen Sociale²² përcakton se çdo individ ka të drejtë të përfitojë nga mbrojtja sociale mbi bazën e trajtimit të barabartë dhe të drejtë. Ky nen ndalon shprehimisht çdo formë diskriminimi, duke garantuar që askujt nuk mund t'i mohohet qasja në ndihmë apo shërbime sociale për shkak të identitetit gjinor apo orientimit seksual. Përfshirja e këtyre karakteristikave në tekstin ligjor njeh vështirësitë specifike me të cilat përballen personat LGBTI+ në aksesin ndaj shërbimeve sociale. Dispozita synon të eliminojë barrierat strukturore që rrjedhin nga paragjykimet, si në procedurat administrative ashtu edhe në ofrimin e shërbimeve konkrete.

Ligji për Ekzekutimin e Sanksioneve

Ligji për Ekzekutimin e Sanksioneve²³ në Maqedoninë e Veriut përcakton parimet e paanshmërisë dhe mosdiskriminimit në trajtimin e individëve që i nënshtrohen sanksioneve. Neni 4 urdhëron që rregullat që rregullojnë ekzekutimin e sanksioneve duhet të zbatohen në mënyrë të paanshme. Ai ndalon shprehimisht diskriminimin bazuar në identitetin gjinor dhe orientimin seksual, ndër karakteristikat e tjera, në trajtimin e individëve që i nënshtrohen sanksioneve. Neni 228 përforcon këto mbrojtje duke përcaktuar përgjegjësitë e oficerëve korrektues në ndërveprimet e tyre me individët e burgosur. Ai kërkon që oficerët të kryejnë detyrat e tyre me ndershmëri dhe paanshmëri, pavarësisht nga identiteti gjinor ose orientimi seksual i individëve nën kujdestarinë e tyre.

20 Gazeta Zyrtare e Maqedonisë së Veriut, "Ligji për Shërbimet Mediatike Audio dhe Audiovizuale", 3/2014; 44/2014; 101/2014; 132/2014; 13/2016; 142/2016; 132/2017; 168/2018; 248/2018; 27/2019; 154/2019; 42/2020; 2/2021; 48/2021; 77/2021; 154/2023; 55/2024; 193/2024; § (nd).

21 Gazeta Zyrtare e Maqedonisë së Veriut, "Ligji për Drejtësinë e Fëmijëve", 66/2024; 55/2025; § (nd).

22 Gazeta Zyrtare e Maqedonisë së Veriut, "Ligji për Mbrojtjen Sociale", 104/2019; 146/2019; 275/2019; 302/2020; 311/2020; 163/2021; 294/2021; 99/2022; 236/2022; 273/2022; 65/2023; § (nd).

23 Gazeta Zyrtare e Maqedonisë së Veriut, "Ligji për Ekzekutimin e Sanksioneve", 99/2019; 220/2019; 236/2022; 74/2024; § (nd).

Ligji për Prokurorinë Publike

Neni 7 i Ligjit për Prokurorinë Publike²⁴ urdhëron që prokurorët publikë të kryejnë detyrat e tyre në mënyrë të ligjshme, të paanshme dhe objektive, duke mbrojtur të drejtat e njeriut dhe duke siguruar efektivitetin e ndjekjes penale. Dispozita garanton në mënyrë të qartë trajtim të barabartë sipas ligjit, duke ndaluar diskriminimin bazuar në identitetin gjinor dhe orientimin seksual. Neni 65 i forcon më tej këto mbrojtje duke ndaluar në mënyrë të qartë diskriminimin në procesin e përzgjedhjes së prokurorëve publikë. Ai siguron që individët nuk mund të përjashtohen ose të dizavantazhohen në kandidaturën e tyre bazuar në identitetin e tyre gjinor ose orientimin seksual.

Ligji për të Drejtat e Pacientëve

Neni 5 i Ligjit për të Drejtat e Pacientëve²⁵ garanton që çdo pacient ka të drejtë të marrë kujdes mjekësor, trajtim dhe rehabilitim pa diskriminim bazuar në identitetin gjinor ose orientimin seksual. Ky dispozitë siguron që personave LGBTI+ nuk mund t'u mohohen shërbimet mjekësore, t'i nënshtrohen trajtimit inferior ose të përballen me paragjykime nga ofruesit e kujdesit shëndetësor për shkak të identitetit të tyre.

Ligji për Parandalimin dhe Mbrojtjen nga Dhuna ndaj Grave dhe Dhunës në Familje

Ligji për Parandalimin dhe Mbrojtjen nga Dhuna ndaj Grave dhe Dhunës në Familje²⁶ përcakton mbrojtjet thelbësore kundër dhunës me bazë gjinore dhe siguron të drejtën për siguri dhe mbështetje pa diskriminim. Neni 5 pohon se dhuna me bazë gjinore ndaj grave është një formë diskriminimi që kufizon aftësinë e tyre për të gëzuar të drejtat dhe liritë në mënyrë të barabartë me burrat. Ligji urdhëron që të gjitha masat, aktivitetet dhe shërbimet për parandalimin dhe mbrojtjen e viktimave të dhunës me bazë gjinore dhe dhunës në familje të zbatohen pa diskriminim bazuar në identitetin gjinor dhe orientimin seksual. Neni 92 përcakton dispozita për shërbime të strehimit të përkohshëm për viktimat që përballen me një kërcënim real për jetën dhe shëndetin e tyre ose që u mungojnë burime të tjera për akomodim. Ligji i njeh në mënyrë të qartë viktimat e dhunës me bazë orientimin seksual dhe identitetin gjinor midis atyre që kanë të drejtë për strehim të përkohshëm, duke siguruar që personat LGBTI+ që përballen me dhunë ose përjashtim social të kenë qasje në strehim të sigurt dhe shërbime mbështetëse.

Ligji për Mbrojtjen e Fëmijëve

Neni 12 i Ligjit për Mbrojtjen e Fëmijëve²⁷ përcakton një ndalim të gjerë kundër diskriminimit, duke siguruar që asnjë fëmijë të mos trajtohet padrejtësisht për shkak të identitetit të tij gjinor ose orientimit seksual. Ligji i përfshin në mënyrë të qartë këto kategori midis karakteristikave të mbrojtura, duke parandaluar diskriminimin në çdo formë, qoftë në procedurat ligjore, arsim, shërbime sociale apo fusha të tjera që ndikojnë në të drejtat dhe zhvillimin e fëmijëve.

Projektligj për Barazinë Gjinore

Ministria e Punës dhe Politikës Sociale në vitin 2023 prezantoi Projektligjin për Barazinë Gjinore.²⁸ Ligji përfaqësonte një përpjekje legislative për të siguruar të drejta dhe mundësi të barabarta pavarësisht nga gjinia. Një aspekt i rëndësishëm i këtij ligji është njohja e qartë e identitetit gjinor si një kategori ligjore dhe sociale. Projektligji ofron një përkufizim të qartë dhe gjithëpërfshirës të identitetit gjinor sipas Nenit 4: *"Identiteti gjinor i referohet ndjenjës së brendshme dhe personale të një individi për gjininë e tij, e cila mund të korrespondojë ose jo me seksin e caktuar në lindje. Ai përfshin përvojat personale të trupit të dikujt dhe mënyra të ndryshme të shprehjes së gjinisë, duke përfshirë emrin, veshjen, të folurit, sjelljet dhe më shumë."*

24 Gazeta Zyrtare e Maqedonisë së Veriut, "Ligji për Prokurorinë Publike", 42/2020 § (nd).

25 Gazeta Zyrtare e Maqedonisë së Veriut, "Ligji për të Drejtat e Pacientëve", 82/2008; 12/2009; 53/2011; 150/2015; 190/2019; 122/2021; § (nd).

26 Gazeta Zyrtare e Maqedonisë së Veriut, "Ligji për Parandalimin dhe Mbrojtjen nga Dhuna ndaj Grave dhe Dhuna në Familje", 24/2021; 39/2025; § (nd).

27 Gazeta Zyrtare e Maqedonisë së Veriut, "Ligji për Mbrojtjen e Fëmijëve", 23/2013; 12/2014; 44/2014; 144/2014; 10/2015; 25/2015; 150/2015; 192/2015; 27/2016; 163/2017; 21/2018; 198/2018; 104/2019; 146/2019; 275/2019; 311/2020; 294/2021; 150/2022; 236/2022; 236/2022; 17/2025; § (nd).

28 Ministria e Punës dhe Politikës Sociale, "Projektligj për Barazinë Gjinore", dhe, <https://www.mtsp.gov.mk/content/pdf/zakoni/2023/%D0%9F%D1%80%D0%B5%D0%B4%D0%BB%D0%BE%D0%B3%20%D0%97%D0%B0%D0%BA%D0%BE%D0%BD%20%D0%B7%D0%B0%20%D1%80%D0%BE%D0%B4%D0%BE%D0%B2%D0%B0%20%D0%B5%D0%B4%D0%BD%D0%B0%D0%BA%D0%B2%D0%BE%D1%81%D1%82.pdf>.

Kur u publikua projektligji, Ministria e Punës dhe Politikës Sociale mori reagime të forta nga lëvizjet anti-gjinore dhe Kisha Ortodokse Maqedonase, e cila kundërshtoi përkufizimin e identitetit gjinor të përcaktuar në ligj. Si pasojë, përfaqësuesit e kishës organizuan protesta²⁹ dhe debate publike, duke i kërcënuar deputetët se do t'u mohoheshin funeralet dhe dasmat nëse votonin për ligje kontroverse.³⁰ Për shkak të presionit në rritje, Ministria e tërhoqi ligjin nga procedura dhe aktualisht është në një status quo. Me Qeverinë e re të formuar në vitin 2024 dhe veprimet e saj në heqjen e identitetit gjinor dhe orientimit seksual si kategori të mbrojtura nga Ligji për Arsimin Fillor, mund të konkludohet se Projektligji për Barazinë Gjinore do të mbetet në këtë status quo për një periudhë më të gjatë kohore.

Ligji për ndryshimet dhe plotësimet në Ligjin për Arsimin Fillor

Ndryshimet në Ligjet për Arsimin Fillor dhe të Mesëm,³¹ i cili hyri në fuqi më 11 janar 2025, hoqi “gjininë”, “orientimin seksual” dhe “identitetin gjinor” si baza të mbrojtura kundër diskriminimit në arsim. Ky ndryshim bie në kundërshtim të drejtpërdrejtë me Ligjin ekzistues për Parandalimin dhe Mbrojtjen nga Diskriminimi, i cili përfshin në mënyrë të qartë këto kategori. Duke përjashtuar këto mbrojtje, ndryshimet dobësojnë mbrojtjet institucionale kundër diskriminimit dhe dhunës, veçanërisht për nxënësit dhe vajzat LGBTI+. Mungesa e njohjes së qartë të diskriminimit të lidhur me gjininë në shkolla ngre shqetësime në lidhje me normalizimin e mundshëm të përjashtimit dhe dhunës nga bashkëmoshatarët. Për më tepër, heqja e këtyre termave mund të kufizojë aftësinë e institucioneve arsimore për të adresuar në mënyrë efektive rastet e ngacmimit dhe pabarazisë bazuar në identitetin gjinor dhe orientimin seksual.

Kuadri ligjor mbi njohjen ligjore të gjinisë

Në Maqedoninë e Veriut, pavarësisht mungesës së një procedure të qartë ligjore për ndryshimin e shënuesve të gjinisë në dokumentet zyrtare, individët transgjinorë kanë qenë në gjendje të bëjnë këto ndryshime përmes mekanizmave ligjorë ekzistues.³² Gjatë gjashtë viteve të fundit, 14 persona transgjinorë kanë ndryshuar me sukses shënuesit e tyre të gjinisë dhe kanë marrë numra të rinj identifikimi.³³ Ndërsa ligjet aktuale nuk i ndalojnë në mënyrë të qartë ndryshimet e shënuesve të gjinisë në regjistrin civil, mungesa e një procedure standarde i lë vendimet në dorë të institucionit, duke rezultuar në kohë të gjata dhe të paqëndrueshme përpunimi, që variojnë nga një vit deri në një dekadë.

Ministria e Drejtësisë propozoi ndryshime në Ligjin për Regjistrin Civil në maj 2021.³⁴ Këto ndryshime synonin të prezantonin një qasje të bazuar në vetëvendosje, duke u lejuar të rriturve ligjërisht kompetentë që nuk janë të martuar të ndryshojnë shënuesin e tyre të gjinisë përmes një deklarate noteriale pa pasur nevojë për ndërhyrje mjekësore. Kjo qasje përputhet me politikën në nëntë vende të BE-së, si Belgjika, Danimarka, Finlanda, Gjermania, Irlanda, Luksemburgu, Malta, Portugalia dhe Spanja, ku njohja ligjore e gjinisë bazohet në vetëidentifikim dhe jo në kërkesa mjekësore ose psikiatrike.³⁵

29 Plusinfo.mk, “Ajo që po na bëjnë me ligjet e propozuara është diktatura. Peshkopi Jakov godet organizatat joqeveritare.” (Тоа Што Ни Гоат Со Предлог-Законите е Диктатура. <https://plusinfo.mk/toa-shto-ni-go-pravat-so-predlog-zakonite-e-diktatura-episkop-akov-udri-po-nevladinite-organizacii/>).

30 Tocka.com.mk, “Peshkopi i paralajmëroi ligjvënësit se do t'u mohoheshin funeralet dhe dasmat nëse votonin ‘pro’ ligjeve kontroverse. Načevska i quajti ata ‘Mafia e Kishës’. (Владика Ги Опомена Пратениците Дека Бидат Лишени Од Погреби и Венчавки Ако Гласаат ‘За’ Спорните Закони, Најчевска Ги Нарече ‘Црковна Мафија’),” 29 qershor 2023, <https://tocka.com.mk/vesti/449902/vladika-gi-opomena-pratenicite-deka-ke-bidat-liseni-od-pogrebi-i-vencavki-ako-glasa-at-za-spornite-zakoni-najcevska-gi-narece-crkovna-mafija>.

31 Gazeta Zyrtare e Maqedonisë së Veriut, Ligji për ndryshimet dhe plotësimet në Ligjin për Arsimin Fillor.

32 Frontline.mk, “Para ligjvënësve dhe diplomatëve: transgjinorët kanë gjithashtu një identitet. (Пред Пратеници и Дипломати: И Трансродовите Лица Имаат Идентитет),” 17 maj 2023, <https://frontline.mk/2023/05/17/pred-pratenici-i-diplomati-i-transrodovite-lica-imaat-identitet/>.

33 Po aty.

34 Ministria e Drejtësisë, “Projektligji për ndryshimet dhe plotësimet në Ligjin për Regjistrin Civil”, 5 maj 2021, https://ener.gov.mk/files/propisi_files/ria1/1_1971772738MK%204052021enerSobranie.docx.

35 Ilga Europe, “Gjetjet kryesore të Njohjes Ligjore të Gjinisë 2025”, dhe, <https://rainbowmap.ilga-europe.org/categories/legal-gender-recognition/>.

Megjithatë, këto ndryshime legislative u tërhoqën nga procedura parlamentare për të lejuar një debat më të gjerë publik, duke i lënë individët transgjiorë të varur nga diskrecioni i zyrtarëve të gjendjes civile.³⁶ Për më tepër, Qeveria e asaj kohe, ashtu si me Projektligjin për Barazinë Gjimore, mori reagime të ashpra nga lëvizjet antigjinore dhe komunitetet fetare me një fushatë dezinformimi të drejtuar ndaj komunitetit LGBTI+. Si pasojë, kjo status quo e ndryshimeve të propozuara përbën pasiguri ligjore dhe thekson nevojën urgjente për një kuadër ligjor transparent dhe të standardizuar për të siguruar që individët transgjiorë të mund të kenë qasje të sigurt dhe efikase në njohjen ligjore të gjinisë, duke mbrojtur të drejtat e tyre themelore dhe sigurinë ligjore në Maqedoninë e Veriut.

Mungesa e Ligjit për Partneritetet e të Njëtit Seks

Partneritetet e të njëtit seks mbeten të panjohura në Maqedoninë e Veriut, pa asnjë kuadër ligjor në fuqi për regjistrimin e tyre. ECRI ka theksuar se mungesa e njohjes mund të çojë në forma të ndryshme diskriminimi në fushën e të drejtave sociale.³⁷ Për të adresuar këtë çështje, ECRI rekomandoi që autoritetet të krijojnë një kuadër ligjor që siguron njohjen dhe mbrojtjen e çifteve të të njëtit seks, duke reflektuar realitetet shoqërore me të cilat ato përballen. Megjithatë, nuk është bërë asnjë përparim në këtë drejtim. Përveç kësaj, autoritetet nuk kanë ndërmarrë një shqyrtim të legjislacionit ekzistues për të identifikuar boshllëqet ligjore dhe për të vlerësuar sfidat me të cilat përballen çiftet e të njëtit seks në jetën e tyre të përditshme, duke përfshirë çështjet që lidhen me të drejtën familjare, të drejtat pronësore dhe kontraktuale, ligjet e trashëgimisë dhe aksesin në kujdesin shëndetësor. Ligji kryesor që rregullon martesën është Ligji për Familjen, në të cilin Neni 6 e përcakton martesën si një bashkim të rregulluar ligjërisht midis një burri dhe një gruaje, të krijuar për të përmbushur interesat e bashkëshortëve, familjes dhe shoqërisë.³⁸

Mungesa e vazhdueshme e njohjes ligjore për partneritetet e të njëtit seks në Maqedoninë e Veriut jo vetëm që përjetëson diskriminimin, por gjithashtu u mohon çifteve të të njëtit seks aksesin e barabartë në mbrojtjet themelore sociale dhe ligjore. Pa reforma të tilla, çiftet e të njëtit seks do të mbeten të cënueshme ndaj përjashtimit dhe trajtimit të pabarabartë, duke përforcuar barrierat sistematike ndaj të drejtave, sigurisë dhe mirëqenies së tyre. Adresimi i kësaj çështjeje është thelbësor për të siguruar mbrojtje të barabartë sipas ligjit dhe për afimin e legjislacionit kombëtar me standardet ndërkombëtare të të drejtave të njeriut.

Strategjitë dhe Politikat Kombëtare

Strategjia **Kombëtare e Barazisë për Barazi dhe Kundër Diskriminimit 2022–2026**³⁹ përshkruan politikat që synojnë promovimin e barazisë dhe parandalimin e diskriminimit në Maqedoninë e Veriut, duke u përqendruar posaçërisht në grupet vulnerabël, përfshirë personat LGBTI+. Strategjia i identifikon personat LGBTI+ si një grup shoqëror vulnerabël së bashku me gratë, personat me aftësi të kufizuara, refugjatët dhe popullatat e tjera të marginalizuara. Në përgjigje të sfidave të vazhdueshme me të cilat përballen, dokumenti bën thirrje për përpjekje të shtuara për të luftuar gjuhën e urrejtjes dhe dhunën. Ai thekson fushatat e ndërgjegjësimit dhe veprimet e synuara për të forcuar mbrojtjen kundër diskriminimit bazuar në faktorë të tillë si etnia, identiteti gjinor dhe aftësia e kufizuar. Reformat institucionale janë gjithashtu një komponent kyç i strategjisë.

36 360stepeni.mk, “Qeveria i ka tërhequr ndryshimet ligjore për ndryshimin gjinor me qëllim që t’i harmonizojë ato më tej me dispozitat tjera. <https://360stepeni.mk/vladata-gi-povleche-zakonskite-izmeni-za-promena-na-pol-za-da-gi-dousoglasi-so-drugi-odredbi/>.

37 Komisioni Evropian kundër Racizmit dhe Intolerancës, “Raporti i ECRI-t për Maqedoninë e Veriut”, 20 shtator 2023, <https://rm.coe.int/sixth-ecri-report-on-north-macedonia/1680ac8c47>.

38 Gazeta Zyrtare e Maqedonisë së Veriut, “Ligji për Familjen,” 80/1992; 9/1996; 19/2000; 18/2001; 79/2001; 38/2004; 60/2005; 33/2006; 84/2008; 117/2009; 67/2010; 156/2010; 39/2012; 44/2012; 38/2014; 115/2014; 138/2014; 104/2015; 150/2015; 122/2018; 51/2021; 53/2021; 199/2023; § (1992).

39 Ministria e Punës dhe Politikës Sociale, “Strategjia Kombëtare për Barazi dhe Mosdiskriminim 2022–2026”, Prill 2022, https://www.mtsp.gov.mk/content/pdf/2022/strategjia/_/D0%9D%D0%B0%D1%86%D0%B8%D0%BE%D0%BD%D0%B0%D0%BB%D0%BD%D0%B0%20%D1%81%D1%82%D1%80%D0%B0%D1%82%D0%B5%D0%B3%D0%B8%D1%98%D0%B0%20%D0%B0%20%D0%B5%D0%B4%D0%BD%D0%B0%D0%BA%D0%B2%D0%BE%D1%81%D1%82%20%D0%B8%20%D0%BD%D0%B5%D0%B4%D0%B8%D1%81%D0%BA%D1%80%D0%B8%D0%BC%D0%B8%D0%BD%D0%B0%D1%86%D0%B8%D1%98%D0%B0%20%20%2022-2026.pdf.

Ai nënvizon nevojën për trajnim të vazhdueshëm të punonjësve të sektorit publik për t'i ndihmuar ata të njohin dhe parandalojnë diskriminimin ndaj personave LGBTI+. Përveç kësaj, qeveria synon të integrojë politikat e mosdiskriminimit në arsim, kujdes shëndetësor dhe shërbime sociale, duke siguruar që personat LGBTI+ të kenë akses të plotë dhe të barabartë në të drejtat e tyre pa u përballur me pengesa sistematike.

Strategjia gjithashtu thekson rëndësinë e ndërthurjes, duke pranuar se personat LGBTI+ shpesh përballen me forma të shumfishta dhe mbivendosëse të diskriminimit bazuar në gjini, etni, aftësi të kufizuara ose identitete të tjera. Për ta adresuar këtë, qeveria angazhohet për një qasje pjesëmarrëse, duke siguruar që zërat LGBTI+ të përfshihen në konsultime mbi ligjet dhe politikat që i ndikojnë ato. Në përgjithësi, kjo strategji kombëtare i pozicionon të drejtat LGBTI+ si një komponent themelor të përpjekjeve më të gjera të barazisë dhe mosdiskriminimit të Maqedonisë së Veriut. Ndërsa njeh progresin e bërë në vitet e fundit, ajo gjithashtu thekson sfidat e vazhdueshme të gjuhës së urrejtjes, stigmës sociale dhe paragjykitimeve institucionale. Dokumenti përshkruan veprime specifike për të forcuar mbrojtjet ligjore, për të rritur përfshirjen dhe për të fuqizuar personat LGBTI+ në sektorë të shumtë të shoqërisë. Megjithatë, Strategjia nuk përfshin Planin Kombëtar të Veprimit të shpallur për të Drejtat e Personave LGBTI+. Grupi ndërparlamentar miratoi Projekt Planin Kombëtar të Veprimit (PKV) për të Drejtat e Personave LGBTI+ për të promovuar dhe forcuar mbrojtjen e tyre ligjore dhe sociale.⁴⁰ SMegjithatë, ai mbetet një dokument informal, pasi grupi ndërparlamentar është një organ informal i përbërë nga deputetë, përfaqësues të OSHC-ve dhe palë të tjera të interesuara përkatëse.

Strategjia **për Barazi Gjinore 2022–2027**⁴¹ i përfshin referenca të shumta për identitetin gjinor, duke theksuar mbrojtjet ligjore, përfshirjen sociale dhe përfaqësimin në media. Dokumenti thekson se Ligji për Shërbimet Mediatike Audio dhe Audiovizuale përmban dispozita që parandalojnë diskriminimin në përmbajtjen mediatike bazuar në seks, gjini, orientim seksual dhe identitet gjinor. Arsimi është një tjetër fushë kritike e trajtuar në strategji. Përveç kësaj, ai parashikon rishikime të kurrikulave për të hequr përmbajtjen diskriminuese dhe stereotipike, duke përfshirë materiale të ndjeshme ndaj gjinisë që njohin dhe përfshijnë identitete të ndryshme gjinore. Edukimi Gjithëpërfshirës Seksual theksohet si një mjet thelbësor për rritjen e ndërgjegjësimin dhe të kuptimit të orientimit seksual, identitetit gjinor dhe shëndetit riprodhues, veçanërisht për grupet vulnerabël. Dokumenti gjithashtu nënvizon rolin e medias në formësimin e perceptimeve shoqërore, duke avokuar për përfaqësim mediatik jo-stereotipik dhe gjithëpërfshirës të identiteteve gjinore. Ai propozon trajnimin e profesionistëve të medias për të shmangur narrativat diskriminuese dhe bën thirrje për monitorimin e përmbajtjes mediatike për të parandaluar portretizimet përjashtuese të individëve me diversitet gjinor. Përfshirja sociale është një tjetër aspekt kyç i strategjisë, që synon të sigurojë akses të barabartë në drejtësi për grupet e marginalizuara, duke përfshirë individët me identitete të ndryshme gjinore. Janë futur masa për të ofruar mbështetje për shëndetin mendor për njerëzit me identitete të ndryshme gjinore, duke siguruar që ata të marrin shërbime të përshtatshme dhe jo-diskriminuese shëndetësore. Për më tepër, strategjia i shtrin masat kundër diskriminimit në vendin e punës, duke theksuar tolerancën zero ndaj seksizmit dhe diskriminimit bazuar në identitetin gjinor në punësim, sport dhe shërbime publike.

40 Kuvendi i Republikës së Maqedonisë së Veriut, "Miratoi Projekt-Planin e Veprimit për Aktivitetet e Grupit LGBTI për vitin 2023 (Усвоен Нацрт Акциски План На Активности На ЛГБТИ Групата За 2023 Година)," 3 qershor 2023, <https://www.sobranie.mk/ns-newsarticle-usvoen-nacrt-akciski-plan-na-aktivnosti-na-lgbti-grupata-za-2023-godina.nspk>.

41 Ministria e Punës dhe Politikës Sociale, "Strategjia për Barazi Gjinore 2022- 2027", 28 korrik 2022, https://www.mtsp.gov.mk/content/pdf/2022/strategija/_%D0%A1%D1%82%D1%80%D0%B0%D1%82%D0%B5%D0%B3%D0%B8%D1%98%D0%B0_%D0%B7%D0%B0_%D1%80%D0%BE%D0%B4%D0%BE%D0%B2%D0%B0_%D0%B5%D0%B4%D0%BD%D0%B0%D0%BA%D0%B2%D0%BE%D1%81%D1%82_2022_2027.pdf.

Iniciativat për Parandalimin, Mbrojtjen dhe Ndërgjegjësimin dhe gjendja aktuale

Rekomandimet e UPR-së

“117.191 Zbatoni aktivitete, duke përfshirë fushata ndërgjegjësimi, për të adresuar dhunën nga bashkëmoshatarët në shkolla, ngacmimin kibernetik dhe diskriminimin ndaj fëmijëve LGBTI (Izrael);”⁴²

Raporti i Komisionit Evropian për Vendin e Maqedonisë së Veriut 2024

Raporti i Progresit i Komisionit Evropian për vitin 2024 për Maqedoninë e Veriut⁴³ htheqson një mungesë shqetësuese të masave parandaluese në lidhje me edukimin dhe ndërgjegjësimin për të drejtat e njeriut, veçanërisht midis nxënësve të shkollave të mesme dhe të rinjve. Ky boshllëk në strategjitë parandaluese është veçanërisht alarmues duke pasur parasysh se si viktimat ashtu edhe një pjesë e konsiderueshme e autorëve të shkeljeve të ndryshme të të drejtave të njeriut, përfshirë diskriminimin dhe dhunën, i përkasin demografisë më të re.

Mungesa e edukimit proaktiv për të drejtat e njeriut në Maqedoninë e Veriut nënvizon një dobësi sistemike në qasjen e vendit për të nxitur një kulturë tolerance, përgjegjësie qytetare dhe ndërgjegjësimi ligjor midis të rinjve të saj. Ndërsa ekzistojnë korniza ligjore për të adresuar shkeljet e të drejtave të njeriut, efektiviteti i tyre minohet nga mungesa e strategjive të ndërhyrjes së hershme. Kjo situatë krijon një qasje reaktive në vend të një qasje parandaluese ndaj çështjeve të të drejtave të njeriut.

Për më tepër, dështimi për të integruar edukimin gjithëpërfshirës për të drejtat e njeriut në kurrikulat shkollore sugjeron një mundësi të humbur për ndryshime shoqërore afatgjata. Mungesa e iniciativave të tilla mund të kontribuojë në normalizimin e sjelljeve të dëmshme midis të rinjve.

Një aspekt tjetër kritik është mungesa e fushatave të ndërgjegjësimin publik në shkallë të gjerë që synojnë të rinjtë dhe popullatën e përgjithshme. Pa një shtrirje të synuar përmes mediave sociale, shkollave dhe programeve komunitare, shumë të rinj mbeten të painformuar rreth parimeve të të drejtave të njeriut, pasojave të shkeljeve dhe mekanizmave mbrojtës në dispozicion.

⁴² Këshilli i OKB-së për të Drejtat e Njeriut, “Raporti i Grupit të Punës për Rishikimin Periodik Universal* Maqedonia e Veriut.”

⁴³ Komisioni Evropian, “Raporti i vitit 2024 për Maqedoninë e Veriut”.

Iniciativat për parandalim, mbrojtje dhe rritje të ndërgjegjësimit

Zyrtarët e vendit që mbështesin paradën e krenarisë dhe reagimet negative nga lëvizjet antigjinore dhe komunitetet fetare

Përfaqësues nga Parlamenti dhe Qeveria e kanë mbështetur Paradën e Krenarisë në katër vitet e fundit duke marrë pjesë në të, dhe ministrat mbajnë rregullisht fjalime deklarative në mbështetje të komunitetit LGBTI+. ^{44,45} Megjithatë, ende nuk dihet se si do të reagojë partia e re politike që erdhi në pushtet në maj 2024 ndaj Paradës së Krenarisë në vitin 2025.

The growing influence of anti-gender movements and the spread of misinformation have had a tangible impact on policy developments. These movements, often fuelled by conservative and nationalist rhetoric, actively oppose legislative and social advancements related to gender equality and LGBTI+ rights. Their narratives, frequently disseminated through social media and certain political platforms, distort public discourse, creating resistance to inclusive policies and undermining efforts to implement progressive legal frameworks.

Ndikimi në rritje i lëvizjeve anti-gjinore dhe përhapja e dezinformatave kanë pasur një ndikim të prekshëm në zhvillimet e politikave. Këto lëvizje, shpesh të nxitura nga retorika konservatore dhe nacionaliste, kundërshtojnë në mënyrë aktive përparimet legjislative dhe sociale që lidhen me barazinë gjinore dhe të drejtat LGBTI+. Narrativat e tyre, të përhapura shpesh përmes mediave sociale dhe platformave të caktuara politike, shtrembërojnë diskursin publik, duke krijuar rezistencë ndaj politikave gjithëpërfshirëse dhe duke minuar përpjekjet për të zbatuar korniza ligjore progresive.

Një shembull është rasti që përfshin Peshkopin Jakov Stobiski dhe Komisionin për Parandalimin dhe Mbrojtjen nga Diskriminimi, i cili nxjerr në pah tensionet rreth lirisë së fjalës dhe të drejtave LGBTI+ në Maqedoninë e Veriut. Peshkopi i përshkroi personat transgjinorë si të sëmurë mendorë, duke përmendur standardet e vjetruara të OBSH-së, duke e shtyrë Komisionin të dënonte komentet si diskriminuese dhe të bënte thirrje për një kërkim falje publike. ⁴⁶ Në qershor 2023, Stobiski kritikoi përsëri ligjet e propozuara për barazinë gjinore dhe regjistrin civil, duke i quajtur ato diktatoriale dhe duke akuzuar OJQ-të se po përdorin avokimin për të drejtat e njeriut për të sulmuar Kishën. Ai nxiti protesta masive kundër reformave. ⁴⁷ Similarly, in September 2023, the group “Parents’ Front” protested in Strumica against perceived gender ideology in school materials. ⁴⁸ Kjo pasqyron një lëvizje më të gjerë anti-gjinore në Maqedoninë e Veriut, ku mbi 30 organizata kanë kundërshtuar reformat që promovojnë arsimin e ndjeshëm ndaj gjinisë, duke i përkufizuar veprimet e tyre si mbrojtje të vlerave tradicionale dhe mirëqenies së fëmijëve.

44 Zëri i Amerikës, “Parada e Krenarisë në Shkup: Kërkesa për lirinë e zgjedhjes gjinore në regjistrat e gjendjes civile (Парада На Гордостта Во Скопје: Упатени Барања За Слободен Избор На Родот Во Матичните Книги),” 26 qershor 2022, <https://mk.voanews.com/a/parada-na-gordosta-vo-skopje-2022/6633231.html>.

45 Nezavisen.mk, “Parada e Krenarisë në Shkup, komuniteti LGBT përsëriti kërkesat e veta për mundësi të barabarta, mosdiskriminim dhe përfshirje sociale.” <https://nezavisen.mk/parada-na-gordosta-vo-skopje-lgbt-zaednicata-gi-povtori-baranjata-za-ednakvi-mozhnosti-nediskriminacija-i-socijalno-vkluchuvanje/>.

46 Komisioni për Parandalimin dhe Mbrojtjen nga Diskriminimi, “Opinion Nr. 08-316/5 nga 23.06.2023”, 23 qershor 2023.

47 fokus.mk, “Është skandalozë që një burrë të bëhet grua dhe të ndryshojë gjininë vetëm me një deklaratë”, tha famullitari peshkop Jakov Stobiski. <https://fokus.mk/skandalozno-e-mazh-da-stanuva-zhena-i-samo-so-izjava-da-menuva-pol-veli-vikarniot-episkop-stobiski-g-jakov/>.

48 strumicanet.com, “‘Fronti i prindërve’ mbajti mbledhjen e tij të parë, duke u dërguar një mesazh autoriteteve: ‘Fëmijët tanë kanë prindër—ata kanë nëna dhe baballarë’. („Родителски Фронт“ Го Одржа Својот Собир Тë Parë Nga Kush Ispatia Poraki До Надлежните—„Наши Деца Имаат Родители, Имаат Мајки и Татковци“),” 15 shtator 2023, <https://strumicanet.com/%D1%80%D0%BE%D0%B4%D0%B8%D1%82%D0%B5%D0%BB%D1%81%D0%BA%D0%B8-%D1%84%D1%80%D0%BE%D0%B-D%D1%82-%D0%B3%D0%BE-%D0%BE%D0%B4%D1%80%D0%B6%D0%B0-%D1%81%D0%B2%D0%BE%D1%98%D0%BE%D1%82-%D0%BF/>.

Për më tepër, në qershor 2023, Kostadin Kostadinov, kryetari i bashkisë së Strumicës, në Maqedoninë e Veriut, njoftoi publikisht anulimin e të gjitha memorandumëve midis bashkisë dhe organizatave që mbrojnë të drejtat LGBTI+. Ky vendim erdhi mes kritikave të drejtuara ndaj tij në mediat sociale pas shfaqjes së afisheve në Strumicë që përshkruanin një ylber të kryqëzuar - një simbol i lidhur me komunitetin LGBTI+. ⁴⁹ Pas protestës së organizuar nga Kisha Ortodokse Maqedonase, e mbështetur nga bashkësi të tjera fetare, kundër ligjeve për barazinë gjinore dhe regjistrin civil, si dhe Paradës së Krenarisë të mbajtur më parë dhe kërkesave të personave LGBTI+ për të drejta të barabarta njerëzore, mediat sociale dhe mediat u përmytën me gjuhë urrejtjeje dhe dezinformata. Kjo jo vetëm që nxiti dhunën, por edhe thellon përçarjet shoqërore në linja të ndryshme. Ndërsa platformat e mediave sociale ofrojnë një hapësirë për shprehje të lirë, ato shpesh shfrytëzohen për të përhapur narrativa të dëmshme.

Hezitimi i shtetit në kundërshtimin e këtyre narrativave dhe në mbështetjen aktive të avokimit për LGBTI+ kontribuon në një çështje më të gjerë të ngecjes së të drejtave të njeriut. Pa masa proaktive - të tilla si fushatat e edukimit publik, mbrojtjet efektive ligjore dhe mbështetja institucionale për organizatat LGBTI - vendi rrezikon të bëjë hapa prapa në angazhimet për barazi dhe mosdiskriminim.

Mbështetja qeveritare për Qendrën e Strehimin “Shtëpia e sigurt LGBTI+”

Ministria e Punës dhe Politikës Sociale ofroi mbështetje financiare për krijimin e strehës së parë për personat lezbike, gej, biseksualë, transgjitorë dhe interseksualë që janë viktimë të dhunës. ⁵⁰ Përveç kësaj, me mbështetjen e Ministrisë, u lançua linja e parë emergjente për personat LGBTI+ që përballen me dhunë. ⁵¹ Komiteti Maqedonas i Helsinkit për të Drejtat e Njeriut drejton strehën me mbështetje financiare nga donatorë të ndryshëm. ⁵² Ai ofron ndihmë ligjore falas, mbështetje dhe këshillim psikologjik falas, avokim strategjik, monitorim legjislativ, fushata ndërgjegjësimi publik, edukim dhe ndërtim kapacitetesh për personat LGBTI+ që të angazhohen në vetë-avokim. Përveç kësaj, përfshin ofrimin e një hapësire të sigurt për socializim dhe shprehje krijuese, mbështetjen e iniciativave në kulturën dhe artet queer, duke promovuar artistët e rinj queer, avokimin për të drejtat LGBTI+ dhe ofrimin e strehimit dhe kujdesit për personat LGBTI+ që kanë përjetuar dhunë dhe/ose janë në rrezik të mbeten pa strehë në qendrën e strehimit “Shtëpia e Sigurt”. ⁵³ Strehatani përballtet me vështirësi financiare, me tërheqjen e mbështetjes së USAID-it në Maqedoninë e Veriut, pasi ishte një nga kontribuesit kryesorë financiarë në strehë. Situata mbetet për t’u monitoruar në të ardhmen, duke përfshirë edhe nëse strehimorja mund të mbështetet nga donatorë të tjerë apo nëse qeveria duhet të investojë burime si një zgjidhje sistematike.

Linja kombëtare e këshillimit për LGBTI+

Më 5 gusht 2020, Linja Kombëtare e Këshillimit për Personat LGBTI+ filloi zyrtarisht funksionimin. ⁵⁴ Linja ofron një hapësirë të sigurt për të folur me një profesionist rreth shqetësimeve që lidhen me deklarin e identitetit të tij/saj, identitetin gjinor, problemet në marrëdhënie, depresionin, ankthin, ngacmimin ose bullizmin në shkollë, dhunën në familje, diskriminimin në vendin e punës, jetesën me HIV, praktikën e seksit të sigurt, mendimet vetëvrasëse dhe më shumë. Këshilltarët e linjës përfshijnë profesionistë të trajnuar si psikologë, punonjës socialë dhe psikoterapistë që kanë kaluar trajnime të specializuara në punën me personat LGBTI+ dhe ofrimin e këshillimit telefonik.

49 a1.on.mk, “Kostadin Kostadinov hyri në luftë me organizatat LGBT: Strumica e lye me “ylber të kryqëzuar (Костадин Костадинов Влезе Во Војна Со ЛГБТ Организациите: Струмица Излепена Со „прекртано Виножито“), 23, 22 qershor <https://a1on.mk/macedonia/kostadin-kostadinov-vleze-vo-voj-na-so-lgbt-organizacite-strumica-izlepena-so-prechkrtano-vinozhito/>.

50 Këshilli i OKB-së për të Drejtat e Njeriut, “Raporti i Grupit të Punës për Rishikimin Periodik Universal* Maqedonia e Veriut.”

51 Po aty.

52 Komiteti i Helsinkit për të Drejtat e Njeriut, “Qendra e Mbështetjes LGBTI (ЛГБТИ Центар За Поддршка),” nd, <https://mhc.org.mk/lgbti-centar-za-poddrshka/>.

53 Rrjeti për Mbrojtjen Kundër Diskriminimit, “Qendra LGBT për Mbështetje – Shërbime dhe Asistencë (ЛГБТИ Центар За Поддршка – Сервиси и Услуги),” aksesuar më 28 mars 2025, <https://mzd.mk/mk/lgbt-servisi/>.

54 meta.mk, “Është hapur një linjë telefonike për këshillim dhe mbështetje të individëve LGBTI. <https://meta.mk/otvorena-e-telefonska-linja-za-sovetuvanje-i-poddrshka-na-lgbti-licza/>.

Diskriminimi ndërsektorial i Romëve LGBTI+

Frika nga refuzimi luan një rol të rëndësishëm në përvojat e romëve LGBTI+. Shumë prej tyre ngurrojnë të shprehin hapur identitetin e tyre, nga frika e përjashtimit nga komunitetet e tyre, të cilat tashmë përballen me nivele të larta diskriminimi. Në të njëjtën kohë, ata shpesh kanë vështirësi të gjejnë pranim brenda lëvizjes më të gjerë LGBTI+, duke i lënë në një pozicion izolimi social. Me kalimin e viteve, rritja e konservatorizmit fetar brenda komuniteteve romë ka kontribuar në një rënie të tolerancës, duke bërë që shumë persona LGBTI+ të hyjnë në martesë heteroseksuale si një mjet për mbijetesë sociale.⁵⁵

Përtej barrierave kulturore dhe sociale, vështirësitë ekonomike e përkeqësojnë më tej situatën e tyre. Komuniteti rom përballlet tashmë me shkallë të lartë papunësie dhe qasje të kufizuar në arsim. Këta faktorë e bëjnë edhe më të vështirë për personat LGBTI+ të sigurojnë një punësim të qëndrueshëm, duke bërë që disa të drejtohen në punë të pasigurt ose informale, duke përfshirë punën seksuale, e cila i ekspozon ata ndaj rreziqeve të larta të shfrytëzimit dhe shqetësimeve shëndetësore⁵⁶. Shëndeti mendor është një tjetër fushë ku romët LGBTI+ përjetojnë sfida të rënda. Presioni për t'u konformuar, i shoqëruar me refuzimin nga familja dhe komuniteti, shpesh rezulton në nivele të larta ankthi, depresioni dhe shqetësimi emocional. Shumë jetojnë në fshehtësi, të paafte për të pasur akses në mbështetjen psikologjike dhe sociale që u nevojitet⁵⁷. Diskriminimi institucional i përkeqëson këto vështirësi. Shërbimet shëndetësore dhe sociale shpesh nuk kanë përfshirjen dhe ndërgjegjësimin e nevojshëm për të adresuar nevojat e personave LGBTI+ romë. Paragjykimet midis ofruesve të shërbimeve i dekurajojnë ata nga kërkimi i ndihmës mjekësore dhe psikologjike, duke i izoluar më tej nga burimet thelbësore.⁵⁸

Diskriminimi i dyfishtë me të cilin përballen romët LGBTI+ në Maqedoninë e Veriut nxjerr në pah nevojën urgjente për përfshirje më të madhe sociale dhe ndryshime sistemike. Përvojat e tyre pasqyrojnë paragjykimet të rrënjosura thellë në kryqëzimin e etnisë, orientimit seksual dhe identitetit gjinor. Pa një ndërgjegjësim më të gjerë shoqëror dhe reforma institucionale, ata do të vazhdojnë të përballen me përjashtim dhe pengesa për të jetuar hapur dhe në mënyrë të sigurt brenda komuniteteve të tyre.

Prokuror Publik i dedikuar për të mbikëqyrur rastet e gjuhës së urrejtjes dhe diskriminimit

Në një hap të rëndësishëm për të forcuar luftën kundër krimeve të urrejtjes dhe diskriminimit, Zyra e Prokurorit Publik Themelor në Shkup ka emëruar një prokuror publik të dedikuar për të mbikëqyrur rastet e gjuhës së urrejtjes dhe diskriminimit në vend.⁵⁹ Ky emërim synon të rrisë efikasitetin dhe efektivitetin e procedurave ligjore që lidhen me veprat penale të motivuara nga urrejtja dhe aktet diskriminuese. Duke caktuar një prokuror të specializuar, zyra synon të sigurojë vëmendje të kujdesshme ndaj këtyre rasteve të ndjeshme, duke reflektuar një angazhim për të mbështetur të drejtat e të gjithë qytetarëve dhe për të promovuar një shoqëri më gjithëpërfshirëse.

55 okno.mk, "Diskriminimi i dyfishtë i romëve homoseksualë (Двојната Дискриминација На Геј Ромите)," 7 korrik 2021, <https://okno.mk/node/89912>.

56 Po aty.

57 Po aty.

58 Po aty.

59 Prokuroria Publike, "Prokuror publik i emëruar për monitorimin e rasteve të urrejtjes dhe diskriminimit në Prokurorinë Publike të Shkupit (Номиниран Јавен Обвинител За Следење На Предметите Од Омраза и Дискриминација Во ОЈО Скопје)," 6 gusht 2024, <https://jorm.gov.mk/nominiran-javen-obvinitel-za-sledene-na-predmetite-od-omraza-i-diskriminacija-vo-ojo-skopje/>.

Vendime gjyqësore që lidhen me komunitetin LGBTI+

Në një vendim historik, në mars të vitit 2024, Gjykata Themelore në Negotinë lëshoi një dënim me burgim me kusht prej një viti për një individ nga Demir Kapija për gjuhë urrejtjeje bazuar në orientim seksual. Ky shënon dënimin e parë në Maqedoninë e Veriut për përmbajtje haptazi ksenofobike që synon komunitetin LGBTI+ në mediat sociale.⁶⁰ Çështja lindi nga dy komente shqetësuese të postuara në Facebook në korrik të vitit 2023, ku të akuzuarit nxisnin dhunë kundër personave LGBTI+. Këto veprime u konsideruan shkelje sipas nenit 394-g, paragrafi 1, të Kodit Penal, i cili trajton përhapjen e materialit racist dhe ksenofobik nëpërmjet sistemeve kompjuterike. Vendimi i gjykatës vendosi një dënim me kusht: burgimi prej një viti nuk do të zbatohet nëse i pandehuri përmbahet nga kryerja e një veprë tjetër penale brenda një viti nga përfundimi i vendimit.

Në qershor 2023, Gjykata Themelore në Manastir nxori një tjetër vendim historik, duke shënuar dënimin e parë të Maqedonisë së Veriut për diskriminim ndaj komunitetit LGBTI+. ⁶¹ Gjykata zbuloi se i pandehuri kishte shkelur të drejtën për trajtim të barabartë të personave LGBTI+ duke u përfshirë në forma të rënda diskriminimi, duke përfshirë ngacmimin e përsëritur, përmes postimeve në platformën e mediave sociale Facebook. Përpara padisë, një OSHC kombëtare kishte paraqitur ankesa në Komisionin për Parandalimin dhe Mbrojtjen nga Diskriminimi, i cili përcaktoi se i pandehuri ishte përfshirë në ngacmim të zgjatur dhe të përsëritur bazuar në identitetin gjinor, orientimin seksual dhe përkatësinë me një grup të marginalizuar. Komisioni rekomandoi që diskriminuesi të hiqte përmbajtjen fyese, të kërkonte falje publike dhe të përmbahej nga komentet e ardhshme që nxisnin gjuhë urrejtjeje kundër komunitetit LGBTI+. I pandehuri nuk i përmbushi kërkesat brenda periudhës ligjore 30-ditore, duke e shtyrë OSHC-në të niste veprime ligjore. Para vendimit të gjykatës, i pandehuri kërkoj falje publikisht gjatë një transmetimi televiziv dhe fshiu postimet në mediat sociale. Gjykata, duke marrë në konsideratë provat dhe gjetjet e Komisionit, riafirmoi ndodhjen e diskriminimit.

Në një vendim të dhënë më 3 tetor 2024, Gjykata Penale Themelore në Shkup shpalli fajtor një banor 30-vjeçar të Shkupit për kryerjen e një krimi të urrejtjes - konkretisht, dhunë të motivuar nga urrejtja ndaj orientimit seksual të viktimës dhe përkatësisë me komunitetin LGBTI+. Individu pranoi fajësinë dhe iu dha një dënim me kusht prej një viti burg, me kusht që të mos kryejë një vepër tjetër penale brenda tre viteve nga përfundimi i vendimit. Çështja rrjedh nga një incident në gusht 2022, gjatë një tubimi publik në Sheshin Skënderbej në Shkup, të organizuar në shenjë proteste ndaj sulmit ndaj një fëmije 11-vjeçar. Gjatë këtij eventi, një anëtar i komunitetit LGBTI+ u sulmua fizikisht nga sulmuesi, i cili e abuzoi verbalisht dhe më pas e goditi viktimën me grushte dhe shqelma, duke i shkaktuar lëndime trupore. Akti i dhunës provokoi frikë dhe pasiguri midis pjesëmarrësve të tjerë në tubim.⁶²

60 sdk.mk, "Gjykata në Negotinë dënoi një të pandehur për gjuhë urrejtjeje të bazuar në orientim seksual, duke shënuar aktvendimin e parë për ksenofobinë e hapur në mediat sociale kundër individëve LGBT. Мрежи Против ЛГБТИ-Лицата)," 28 mars 2024, <https://sdk.mk/index.php/makedonija/sud-dot-vo-negotino-osudi-obvinet-za-govor-na-omraza-za-seksualna-orientatsija-shto-e-prva-presuda-za-otvorena-ksenofobija-na-sotsijalnite-mre-zhi-protiv-lgbt-litsata/>.

61 Queer Centre, "Dënimi i parë në Maqedoni për diskriminim kundër komunitetit LGBT+ (Прва Осудителна Пресуда Во Македонија За Дискриминација Кон ЛГБТИ+ Заедницата)," 4 prill 2024, <https://skc.mk/2024/04/04/prva-osuditelna-presuda-vo-makedonija-za-diskriminacija-kon-lgbti-zaednicata/>.

62 Zyra e Prokurorit Publik, "I pandehuri pranoi se kishte kryer një krim nga urrejtja dhe u dha një vendim (Обвинет Призна Дека Сторил Насилство Од Омраза, Изречена Пресуда)," 3 tetor 2024, <https://jorm.gov.mk/obvinet-prizna-deka-storil-nasilstvo-od-omraza-izrechena-presuda/>.

Konkluzion

Mbrojtja e të drejtave LGBTI+ në Maqedoninë e Veriut mbetet një sfidë kritike pavarësisht progresit legjislativ dhe angazhimeve ndërkombëtare. Diskriminimi, dhuna dhe përjashtimi social vazhdojnë të ndikojnë në jetën e përditshme të personave LGBTI+, duke kufizuar aksesin e tyre në të drejtat themelore. Mungesa e njohjes ligjore për partneritetet e të njëjtit seks, ndjekja joadekuate e krimeve të urrejtjes dhe heqja e bazave të mbrojtura diskriminuese nga ligjet e margjinalizojnë më tej komunitetin.

Ndërsa kuadri ligjor kombëtar, përfshirë Ligjin për Parandalimin dhe Mbrojtjen nga Diskriminimi, ofron një bazë për barazi, harmonizimi i ligjeve të tjera me LPMD-në mbetet i paqëndrueshëm. Zbatimi i ligjit, institucionet gjyqësore dhe shërbimet publike ende kanë vështirësi në adresimin efektiv të diskriminimit dhe krimeve të urrejtjes. Frika nga raportimi i incidenteve e përkeqëson më tej çështjen për shkak të mosbesimit tek autoritetet.

Për më tepër, rritja e lëvizjeve anti-gjinore, kundërshtimi fetar ndaj njohjes së identitetit gjinor dhe heqja e politikave arsimore të ndjeshme ndaj gjinisë tregojnë një rezistencë në rritje shoqërore ndaj përfshirjes LGBTI+. Ky ngecje në mbrojtjen e të drejtave të njeriut rrezikon të minojë angazhimet e Maqedonisë së Veriut për anëtarësim në BE dhe rekomandimet e OKB-së.

Pavarësisht këtyre sfidave, është bërë njëfarë progresi, duke përfshirë fitoret ligjore në rastet e krimeve të urrejtjes dhe diskriminimit, njëfarë mbështetjeje qeveritare për strehimoret dhe linjat telefonike LGBTI+, si dhe emërimin e një prokurori publik të dedikuar për rastet e gjuhës së urrejtjes. Këto zhvillime tregojnë një rrugë të mundshme përpara, me kusht që reformat dhe zbatimet e mëtejshme të politikave të ndiqen në mënyrë sistematike. Megjithatë, ende nuk kemi parë se si Qeveria e re e zgjedhur në maj 2024 do t'i perceptojë disa nga përparimet e bëra në vitet e kaluara. Heqja e identitetit gjinor dhe orientimit seksual si karakteristika të mbrojtura brenda Ligjit për Arsimin Fillor është një hap prapa në avancimin e të drejtave të komunitetit LGBTI në vend, gjë që tregon fuqimisht rrugën që autoritetet do të ndjekin në të ardhmen. Përveç kësaj, me Paradën e Krenarisë të planifikuar për verën e vitit 2025, perceptimi i Qeverisë ndaj komunitetit LGBTI+ do të vlerësohet qartë.

Rekomandime

- Të njihen partneritetet e të njëjtit seks duke futur një kuadër ligjor që siguron të drejta të barabarta në të drejtën familjare, trashëgimi, kujdes shëndetësor dhe mbrojtje sociale.
- Të ndryshohet Kodi Penal për të përfshirë në mënyrë të qartë orientimin seksual dhe identitetin gjinor si baza të mbrojtura në gjuhën e urrejtjes.
- Të vendoset një procedurë standarde ligjore për njohjen e gjinisë bazuar në vetëvendosje.
- Të rivendosen mbrojtjet për identitetin gjinor dhe orientimin seksual në Ligjin për Arsimin Fillor.
- Të forcohen mekanizmat mbikëqyrës brenda Parlamentit për dispozitat kundër diskriminimit dhe harmonizimi me Ligjin për Parandalimin dhe Mbrojtjen nga Diskriminimi.
- Të sigurohet mbledhja sistematike e të dhënave mbi diskriminimin dhe krimet e urrejtjes për të mundësuar hartimin e politikave të bazuara në prova dhe llogaridhënien institucionale.
- Të zhvillohet një plan veprimi gjithëpërfshirës kombëtar për të drejtat LGBTI+, duke përfshirë strategji për përfshirje ligjore, sociale dhe ekonomike.
- Zgjeroni mbështetjen financiare dhe institucionale për organizatat LGBTI+ në fusha të tjera, të tilla si investimi në nisma ndërgjegjësimi, ndërtimi i tolerancës, luftimi i dezinformatave dhe sensibilizimi i popullatës jo-LGBTI+.
- Të integrohet edukimi gjithëpërfshirës për të drejtat e njeriut në kurrikulat shkollore, duke mbuluar identitetin gjinor, orientimin seksual dhe mosdiskriminimin.
- Rritja e përfaqësimit të personave LGBTI+ në institucionet publike dhe media, duke promovuar dukshmërinë dhe duke normalizuar identitetet e ndryshme.

REFERENCAT

- » a1on.mk. (2023, 21 qershor). Kostadin Kostadinov hyri në luftë me organizatat LGBT: Strumica plastered with “crossed-out Rainbow” (Костадин Костадинов hyri në luftë me ЛГБТ организациите: Струмица излепена со „пречкртано виножито“). <https://a1on.mk/macedonia/kostadin-kostadinov-vleze-vo-vojna-so-lgbt-organizacii-strumica-izlepena-so-prechkrtano-vinozhito/>
- » Kuvendi i Republikës së Maqedonisë së Veriut. (2023, 3 qershor). Miratuar draft planin e veprimit për aktivitetet e grupit LGBTI për vitin 2023 (Усвоен нацрт акциски план i aktiviteteve të ЛГБТИ grupi për 2023). <https://www.sobranie.mk/ns-newsarticle-usvoen-nacrt-akciski-plan-na-aktivnosti-na-lgbti-grupata-za-2023-godina.nspk>
- » Drejtoria e Përgjithshme për Fqinjësi dhe Negociata për Zgjerim. (24 korrik 2023). Raporti i Shqyrtimit – Maqedonia e Veriut. https://enlargement.ec.europa.eu/screening-report-north-macedonia_en
- » Agjencia e BE-së për të Drejtat Themelore. (28 Mars 2025). Sondazhi LGBTIQ i BE-së III: Barazia LGBTIQ në një udhëkryq – Progresi dhe sfidat. Të dhëna për vendin – Maqedonia e Veriut. https://fra.europa.eu/sites/default/files/fra_uploads/lgbtiq_survey-2024-country_sheet-north_macedonia.pdf
- » Komisioni Evropian. (30 tetor 2024). Raporti i Maqedonisë së Veriut për vitin 2024. https://enlargement.ec.europa.eu/document/download/5f0c9185-ce46-46fc-bf44-82318ab47e88_en?filename=North%20Macedonia%20Report%202024.pdf
- » Komisioni Evropian kundër Racizmit dhe Intolerancës. (20 shtator 2023). Raporti i ECRI-t për Maqedoninë e Veriut. <https://rm.coe.int/sixth-ecri-report-on-north-macedonia/1680ac8c47>
- » Frontline.mk. (2023, 17 maj). Para ligjvënësve dhe diplomatëve: Transgjynerët kanë gjithashtu një identitet (Пред пратениците и дипломатите: И трансродовите лица kanë identitet). <https://frontline.mk/2023/05/17/pred-pratenici-i-diplomati-i-transrodovite-lica-imaat-identitet/>
- » Ministria e Drejtësisë. (5 maj 2021). Projektligj për ndryshimet dhe plotësimet në Ligjin për Regjistrin Civil. https://ener.gov.mk/files/propisi_files/ria1/1_1971772738MK%204052021enerSobranie.docx
- » Ministria e Punës dhe Politikës Sociale. (nd). Projektligj për barazinë gjinore. <https://www.mtsp.gov.mk/content/pdf/zakoni/2023/Предлог%20закон%20за%20родова%20еднаквост.pdf>
- » Ministria e Punës dhe Politikës Sociale. (Prill 2022). Strategjia kombëtare për barazi dhe mosdiskriminim 2022–2026. https://www.mtsp.gov.mk/content/pdf/2022/strategija_/Национална%20стратегија%20а%20еднаквост%20и%20недискриминација%202022-2026.pdf
- » Rrjeti për Mbrojtjen Kundër Diskriminimit. (2025, 28 mars). Qendra LGBT për Mbështetje – Shërbime dhe Asistencë (ЛГБТИ Qendra për mbështetje – Сервиси и shërbime). <https://mzd.mk/mk/lgbt-servisi/>
- » Nezavisen.mk. (2024, 23 qershor). Parada e krenarisë në Shkup: Komuniteti LGBT përsëriti kërkesat e tij për mundësi të barabarta, jo-diskriminim dhe përfshirje sociale (Парада на гордоста во Скопје, ЛГБТ заедницата ги përsërit kërkesat për një mundësi, нескриминација и përfshirje sociale). <https://nezavisen.mk/parada-na-gordosta-vo-skopje-lgbt-zaednicata-gi-povtori-baranjata-za-ednakvi-mozhnosti-nediskriminacija-i-socijalno-vkluchuvanje/> 360stepeni.mk. “Qeveria ka tërhequr ndryshimet ligjore për ndryshimin gjinor në mënyrë që t’i përafrohet më tej me dispozitat e tjera.” nd <https://360stepeni.mk/vladata-gi-povleche-zakonskite-izmeni-za-promena-na-pol-za-da-gi-dousoglasi-so-drugi-odredbi/>.

- » a1.on.mk. “Kostadin Kostadinov hyri në një luftë me organizatat LGBT: Strumicë e suvatuar me “ylber të kryqëzuar (Костадин Костадинов Влезе Во Војна Со ЛГБТ Организациите: Струмица Излепена Со „пречкртано Виножито”),” 21 qershor 2023. <https://a1on.mk/macedonia/kostadin-kostadinov-vleze-vo-vojna-so-lgbt-organizacii-strumica-izlepena-so-prechkrtano-vinozhito/>.
- » Kuvendi i Republikës së Maqedonisë së Veriut. “Miratuar Draft Plan Veprimi për Aktivitetet e Grupit LGBTI për vitin 2023 (Усвоен Нацрт Акциски План На Активности На ЛГБТИ Групата За 2023 Година),” 3 qershor 2023. <https://www.sobranie.mk/ns-newsarticle-usvoen-nacrt-akciski-plan-na-aktivnosti-na-lgbti-grupata-za-2023-godina.nspk>.
- » Komisioni për Parandalimin dhe Mbrojtjen nga Diskriminimi. “Opinion Nr. 08-316/5 nga 23.06.2023,” 23 qershor 2023.
- » Drejtoria e Përgjithshme për Fqinjësi dhe Negociata për Zgjerim. “Raporti i Shqyrtimit - Maqedonia e Veriut,” 24 korrik 2023. https://enlargement.ec.europa.eu/screening-report-north-macedonia_en.
- » Agjencia e BE-së për të Drejtat Themelore. “Anketa LGBTIQ e BE-së III Barazia LGBTIQ në një udhëkryq: Progresi dhe Sfidat. Të dhënat e vendit - Maqedonia e Veriut.” Qasur më 28 mars 2025. https://fra.europa.eu/sites/default/files/fra_uploads/lgbtiq_survey-2024-country_sheet-north_macedonia.pdf.
- » Komisioni Evropian. “Raporti i Maqedonisë së Veriut 2024,” 30 tetor 2024. https://enlargement.ec.europa.eu/document/download/5f0c9185-ce46-46fc-bf44-82318ab47e88_en?filename=North%20Macedonia%20Report%202024.pdf.
- » Komisioni Evropian kundër Racizmit dhe Intolerancës. “Raporti i ECRI-t për Maqedoninë e Veriut,” 20 shtator 2023. <https://rm.coe.int/sixth-ecri-report-on-north-macedonia/1680ac8c47>.
- » fokus.mk. “‘‘Është skandaloze që një burrë të bëhet grua dhe të ndryshojë gjininë vetëm me një deklaratë,’’ tha famullitari i peshkopit Jakov Stobiski. <https://fokus.mk/skandalozno-e-mazh-da-stanuva-zhena-i-samo-so-izjava-da-menuva-pol-veli-vikarniot-episkop-stobiski-g-jakov/>.
- » Frontline.mk. “Para ligjvënësve dhe diplomatëve: Edhe transgjinnorët kanë një identitet.
- » Komiteti i Helsinkit për të Drejtat e Njeriut. “Qendra e Mbështetjes LGBTI (ЛГБТИ Центар За Поддршка),” nd <https://mhc.org.mk/lgbti-centar-za-poddrshka/>.
- » Ilga Europe. “Gjetjet kryesore të Njohjes Ligjore të Gjinisë 2025”, dhe <https://rainbowmap.ilga-europe.org/categories/legal-gender-recognition/>.
- » meta.mk. “Një linjë telefonike për këshillim dhe mbështetje të individëve LGBTI është hapur. (Отворена е Телефонска Линија За Советување и Поддршка На ЛГБТИ Лица),” 8 maj 2020.
- » Ministria e Drejtësisë. “Projektligj për ndryshimet dhe plotësimet në Ligjin për Regjistrin Civil”, 5 maj 2021. https://ener.gov.mk/files/propisi_files/ria1/1_1971772738MK%204052021enerSobranie.docx.
- » Ministria e Punës dhe Politikës Sociale. “Projektligj për Barazinë Gjimore”, dhe <https://www.mtsp.gov.mk/content/pdf/zakoni/2023/%D0%9F%D1%80%D0%B5%D0%B4%D0%BB%D0%BE%D0%B3%20%D0%97%D0%B0%D0%BA%D0%BE%D0%BD%20%D0%B7%D0%B0%20%D1%80%D0%BE%D0%B4%D0%BE%D0%B2%D0%B0%20%D0%B5%D0%B4%D0%BD%D0%B0%D0%BA%D0%B2%D0%BE%D1%81%D1%82.pdf>.
- » ——. “Strategjia Kombëtare për Barazi dhe Mosdiskriminim 2022-2026”, Prill 2022. https://www.mtsp.gov.mk/content/pdf/2022/strategija_/%D0%9D%D0%B0%D1%86%D0%B8%D0%BE%D0%BD%D0%B0%D0%BB%D0%BD%D0%B0%20%D1%81%D1%82%D1%80%D0%B0%D1%82%D0%B5%D0%B3%D0%B8%D1%98%D0%B0%20%D0%B0%20%D0%B5%D0%B4%D0%BD%D0%B0%D0%BA%D0%B2%D0%BE%D1%81%D1%82%20%D0%B8%20%D0%BD%D0%B5%D0%B4%D0%B8%D1%81%D0%BA%D1%80%D0%B8%D0%BC%D0%B8%D0%BD%D0%B0%D1%86%D0%B8%D1%98%D0%B0%20%20%202022-2026.pdf.

- » ——. “Strategjia për Barazi Gjinore 2022 - 2027,” 28 korrik 2022. https://www.mtsp.gov.mk/content/pdf/2022/strategjia_/D0%A1%D1%82%D1%80%D0%B0%D1%82%D0%B5%D0%B3%D0%B8%D1%98%D0%B0_%D0%B7%D0%B0_%D1%80%D0%BE%D0%B4%D0%BE%D0%B2%D0%B0_%D0%B5%D0%B4%D0%BD%D0%B0%D0%BA%D0%B2%D0%BE%D1%81%D1%82_2022_2027.pdf.
- » Rrjeti për Mbrojtjen Kundër Diskriminimit. “Qendra LGBT për Mbështetje – Shërbime dhe Asistencë (ЛГБТИ Центар За Поддршка – Сервиси и Услуги).” Qasur më 28 mars 2025. <https://mzd.mk/mk/lgbt-servisi/>.
- » Nezavisen.mk. “Parada e Krenarisë në Shkup, komuniteti LGBT përsëriti kërkesat e veta për mundësi të barabarta, jo-diskriminim dhe përfshirje sociale.” <https://nezavisen.mk/parada-na-gordosta-vo-skopje-lgbt-zaednicata-gi-povtori-baranjata-za-ednakvi-mozhnosti-nediskriminacija-i-socijalno-vkluchuvanje/>.
- » Gazeta Zyrtare e Maqedonisë së Veriut. Kodi Penal, 80/1999; 48/2001; 4/2002; 16/2002; 43/2003; 19/2004; 40/2004; 81/2005; 50/2006; 60/2006; 73/2006; 87/2007; 7/2008; 139/2008; 114/2009; 51/2011; 51/2011; 135/2011; 185/2011; 142/2012; 143/2012; 166/2012; 55/2013; 82/2013; 14/2014; 27/2014; 28/2014; 41/2014; 41/2014; 115/2014; 132/2014; 160/2014; 199/2014; 196/2015; 226/2015; 97/2017; 170/2017; 248/2018; 36/2023; 188/2023; § (nd).
- » ——. Ligji për ndryshimet dhe plotësimet në Ligjin për Arsimin Fillor, 3/2025 § (nd).
- » ——. Ligji për Shërbimet Mediatike Audio dhe Audiovizuale, 3/2014; 44/2014; 101/2014; 132/2014; 13/2016; 142/2016; 132/2017; 168/2018; 248/2018; 27/2019; 154/2019; 42/2020; 2/2021; 48/2021; 77/2021; 154/2023; 55/2024; 193/2024; § (nd).
- » ——. Ligji për Ekzekutimin e Sanksioneve, 99/2019; 220/2019; 236/2022; 74/2024; § (nd).
- » ——. Ligji për Familjen, 80/1992; 9/1996; 19/2000; 18/2001; 79/2001; 38/2004; 60/2005; 33/2006; 84/2008; 117/2009; 67/2010; 156/2010; 39/2012; 44/2012; 38/2014; 115/2014; 138/2014; 104/2015; 150/2015; 122/2018; 51/2021; 53/2021; 199/2023; § (1992).
- » ——. Ligji për Drejtësinë e Fëmijëve, 66/2024; 55/2025; § (nd).
- » ——. Ligji për Parandalimin dhe Mbrojtjen nga Diskriminimi, 258/2020 § (2020).
- » ——. Ligji për Parandalimin dhe Mbrojtjen nga Dhuna ndaj Grave dhe Dhuna në Familje, 24/2021; 39/2025; § (nd).
- » ——. Ligji për Mbrojtjen e Fëmijëve, 23/2013; 12/2014; 44/2014; 144/2014; 10/2015; 25/2015; 150/2015; 192/2015; 27/2016; 163/2017; 21/2018; 198/2018; 104/2019; 146/2019; 275/2019; 311/2020; 294/2021; 150/2022; 236/2022; 236/2022; 17/2025; § (nd).
- » ——. Ligji për Prokurorinë Publike, 42/2020 § (nd).
- » ——. Ligji për të Drejtat e Pacientëve, 82/2008; 12/2009; 53/2011; 150/2015; 190/2019; 122/2021; § (nd).
- » ——. Ligji për Mbrojtjen Sociale, 104/2019; 146/2019; 275/2019; 302/2020; 311/2020; 163/2021; 294/2021; 99/2022; 236/2022; 273/2022; 65/2023; § (nd).
- » okno.mk. “Diskriminimi i dyfishtë i romëve homoseksualë (Двојната Дискриминација На Геј Ромите),” 7 korrik 2021. <https://okno.mk/node/89912>.
- » Plusinfo.mk. “Zgjohe, ata po vijnë për fëmijët tanë! ‘Fronti prindëror’ bën thirrje për një protestë kundër indoktrinimit LGBT (Разбудете Се, Ниаѓаат По Децата! <https://plusinfo.mk/razbudete-se-ni-doa-aat-po-decata-roditelski-front-povikuva-na-protest-protiv-lgbt-indoktrinaci-a/>).

- » ——. “Ajo që po na bëjnë me ligjet e propozuara është diktatura. Peshkopi Jakov godet organizatat joqeveritare. (Тоа Што Ни Го Прават Со Предлог-Законите е Диктатура. Епископ Јаков Удри По Невладините Организации.),” 27 qershor 2023. <https://plusinfo.mk/toa-shto-ni-go-pravat-so-predlog-zakonite-e-diktatura-episkop-akov-udri-po-nevladinite-organizacii/>.
- » Prokuroria Publike. “Prokuror publik i emëruar për monitorimin e rasteve të urrejtjes dhe diskriminimit në Prokurorinë Publike në Shkup (Nominiran Јавен Обвинител За Следење На Предметите Од Омраза и Дискриминација Во ОЈО Скопје),” 6 gusht 2024. <https://jorm.gov.mk/nominiran-javen-obvinitel-za-sledene-na-predmetite-od-omraza-i-diskriminacija-vo-ojo-skopje/>.
- » ——. “I pandehuri pranoi kryerjen e një krimi urrejtjeje dhe u dha një vendim (Обвинет Призна Дека Сторил Насилство Од Омраза, Изречена Пресуда),” 10 mars 2024. <https://jorm.gov.mk/obvinet-prizna-deka-storil-nasilavod>.
- » Qendra Queer. “Dënimi i parë në Maqedoni për diskriminim kundër komunitetit LGBT+ (Прва Осудителна Пресуда Во Македонија За Дискриминација Кон ЛГБТИ+ Заедницата),” 4 prill 2024. <https://skc.mk/2024/04/04/prva-osuditelna-presuda-vo-makedonija-za-diskriminacija-kon-lgbti-zaednicata/>.
- » sdk.mk. “Gjykata në Negotinë dënoi një të pandehur për gjuhë urrejtjeje në bazë të orientimit seksual, duke shënuar vendimin e parë për ksenofobinë e hapur në mediat sociale kundër individëve LGBT. ЛГБТИ-Лицата),” 28 mars 2024. <https://sdk.mk/index.php/makedonija/sudot-vo-negotino-osudi-obvinet-za-govor-na-omraza-za-seksual-na-orientatsija-shto-e-prva-presuda-za-otvorena-ksenofobija-na-sotsijalnite-mrezhi-protiv-lgbt-litsata/>.
- » SlobodnaEvropa.mk. “Kamberi: Peshkopi i Stobit Abuzoi me të Drejtën e Lirisë së Fjalës (Kamberi: Епископот Стобиски Го Злоупотреби Правото На Слобода На Говор), 6 shkurt 2023. <https://www.slobodnaevropa.mk/a/kamberi-episkopot-stobiski-go-zloupotrebi-pravoto-na-sloboda-na-govor/32483583.html>.
- » strumicanet.com. «Fronti i prindërve» mbajti mbledhjen e tij të parë, duke u dërguar një mesazh autoriteteve: ‘Fëmijët tanë kanë prindër—kanë nëna dhe baballarë.’ („Родителски Фронт” Го Одржа Својот I pari Nga kush Ispatia Poraki До Надлежните – „Наши Деца Имаат Родители, Имаат Мајки и Татковци”),” 15 shtator 2023. <https://strumicanet.com/%D1%80%D0%BE%D0%B4%D0%B8%D1%82%D0%B5%D0%BB%D1%81%D0%BA%D0%B8%D1%84%D1%80%D0%BE%D0%BD%D1%82%D0%B3%D0%BE-%D0%BE%D0%B4%D1%80%D0%B6%D0%B0%D1%81%D0%B2%D0%BE%D1%98%D0%BE%D1%82%D0%BF/>.
- » Tocka.com.mk. “Peshkopi i paralajmëroi ligjvënësit se do t’u mohoheshin funeralet dhe dasmat nëse votonin ‘pro’ ligjeve kontroverze. Načeveska i quajti ata ‘Mafia e Kishës’. (Владика Ги Опомена Пратениците Дека Бидат Лишени Од Погреби и Венчавки Ако Гласаат ‘За’ Спорните Закони, Најчевска Ги Нарече ‘Црковна Мафија’),” 29 qershor 2023. <https://tocka.com.mk/vesti/449902/vladika-gi-opomena-pratenicite-deka-ke-bidat-liseni-od-pogrebi-i-vencavki-ako-glasaat-za-spornite-zakoni-najcevska-gi-narece-crkovna-mafija>.
- » Këshilli i OKB-së për të Drejtat e Njeriut. “Raporti Kombëtar i Dorëzuar në Bazim në të Drejtat e Njeriut. Rezolutat e Këshillit 5/1 dhe 16/21* Maqedonia e Veriut,” 5 shkurt 2024.
- » ——. “Raporti i Grupit të Punës për Rishikimin Periodik Universal* Maqedonia e Veriut.” Qasur më 28 Mars 2025. <https://docs.un.org/en/A/HRC/57/11>.
- » Kombet e Bashkuara. “Përmbledhje e Parashtrimeve të Palëve të Interesuara mbi Maqedoninë e Veriut - Raport i Zyrës së Komisionerit të Lartë të Kombeve të Bashkuara për të Drejtat e Njeriut**,” 22 shkurt 2024.
- » Zëri i Amerikës. “Parada e Krenarisë në Shkup: Kërkesa për lirinë e zgjedhjes gjinore në regjistrat e gjendjes civile (Парада На Гордостта Во Скопје: Упатени Барања За Слободен Избор На Родот Во Матичните Книги),” 26 qershor 2022. <https://mk.voanews.com/a/parada-na-gordosta-vo-skopje-2022/6633231.html>.

